

NASTOLA
UUDENKYLÄN OSAYLEISKAAVA-ALUEEN
ARKEOLOGINEN INVENTOINTI
26.5.–25.6.2014

Teemu Tiainen & Hannu Takala

LAHDEN MUSEOT

/ Päijät-Hämeen maakuntamuseo

TIIVISTELMÄ

Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo suoritti arkeologisen inventoinnin Nastolan Uudenkylän, Sylvöjärven ja Immilän alueilla touko-kesäkuussa 2014. Inventointi tehtiin alueelle laadittavan osayleiskaavan johdosta. Inventoinnin esi-, kenttä- ja jälkityöt teki Teemu Tiainen 26.5.-25.6.2014. Inventoinnin vastuullisena valvojana toimi Lahden kaupunginmuseon tutkimuspäällikkö Hannu Takala.

Inventointialue oli laajuudeltaan hieman alle 6000 hehtaaria. Alueelta tunnettiin entuudestaan muutamia esihistoriallisia löytöjä (kuten rautakautinen kätkölöytö Immilä Oijala mj-rekisteritunnus 532040022, joka on löydetty 1800-luvulla sekä 1900-luvun alkupuolella Uudenkartanon alueelta löytynyt kivikirves), mutta kiinteitä muinaisjäännöksiä ei muinaisjäänösrekisterissä alueella entuudestaan ollut.

Pyyntikulttuuriin viittaavia uusia muinaisjäännöksiä inventoinnissa löydettiin kaksi, molemmat Sylvöjärven pohjoispäästä. Rautakautisesta asutuksesta kertovia kohteita paikannettiin inventoinnin aikana myös kaksi: toinen Immilän kylätontin eteläpuolelle, lähelle Immilänjokea ja toinen Immilän kylätontin pohjoispuolelle Taarastiin.

Alueen tunnettu asustushistoria kattaa myös keskiajan ja historiallisen ajan, joita alueella edustavat ennen inventoinnin aloittamista tunnetut Uudenkylän, Arrajoen sekä Immilän kylätontit, sekä niihin linkittyvät Immilänkosken myllyt. Nuorimpina jäännöksinä muinaisjäänösrekisteriin alueelta päätyivät vuonna 1870 valmistuneen Pietarin radan rakentamiseen liittyvät kipinäaita, radanrakentajien hautausmaa sekä ratavartijan tontti.

ARKISTOTIEDOT

Tutkimuksen nimi: NASTOLA Uudenkylän osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi

Tutkimuksen tilaaja: Nastolan kunta

Tutkimuksen tekijä / tutkimuslaitos: Teemu Tiainen ja Hannu Takala. Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseo

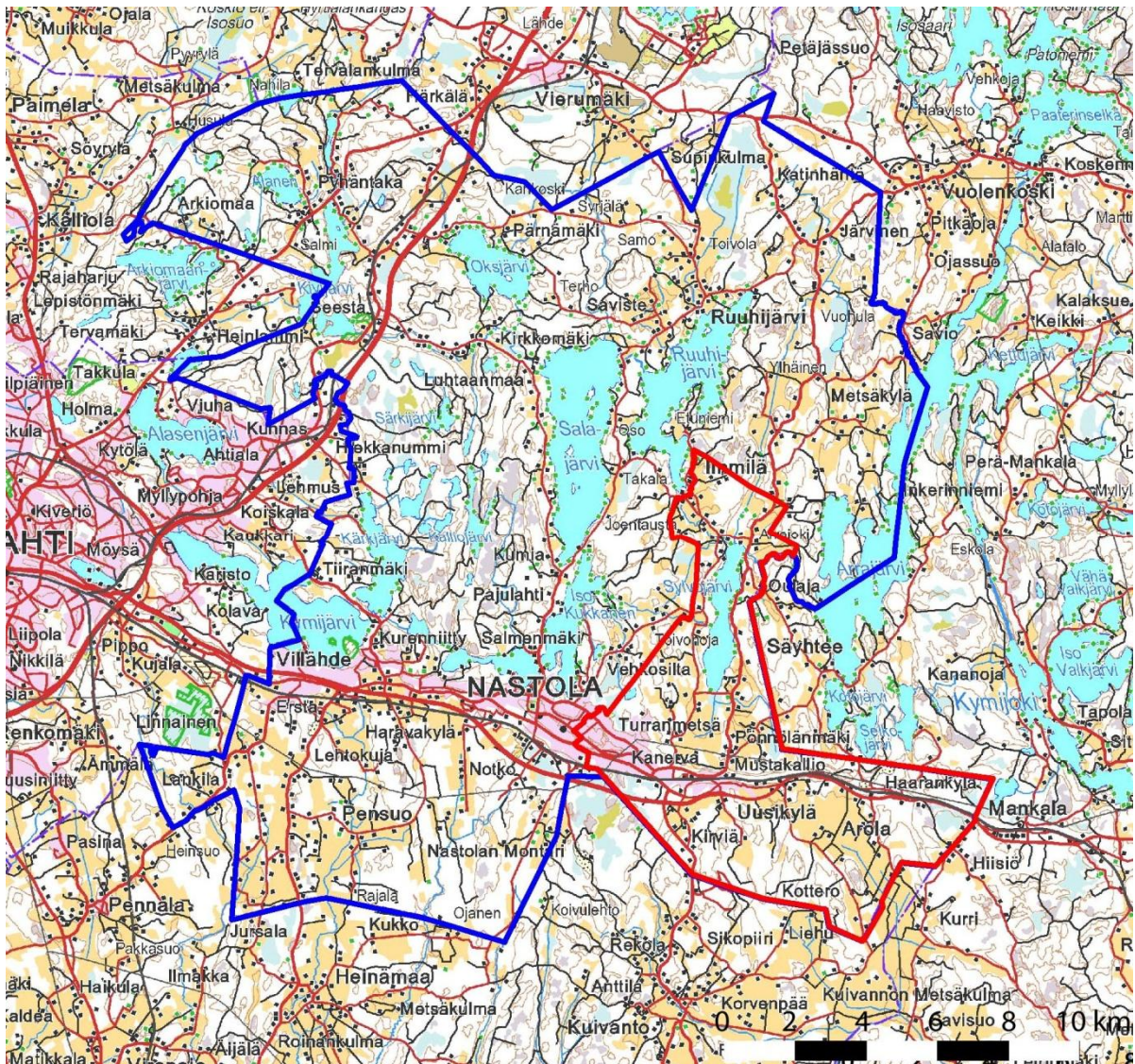
Tutkimusaika: 26.5.–25.6.2014

Löydöt: KM 39905: 1-2 (kvartsi-iskoksia) KM 39906: 1 (kvartsi-iskoksia), KM 39907: 1-4 (saviastianpaloja, piin kappale ja pala tiivistesavea)

Alkuperäinen raportti säilytetään Lahden kaupunginmuseon arkeologian yksikön arkistossa. Kopio raportista on toimitettu työn tilaajalle sekä Museovirastoon.

**TIIVISTELMÄ JA ARKISTOTIEDOT
SISÄLLYSLUETTELO**

Kartta 1, inventointialue	1
JOHDANTO	2
MAASTOTYÖT	2
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS	3
Kartta 2, maastossa tarkastetut alueet	4
INVENTOINNINSA TODETUT KOHTEET JA NIIDEN AJOITUS	5
Kartta 3, kohdekartta	6
1 Sylvöjärvi 1 ja 2 Näkkimistö	7
3 Arrajoen kartano sekä 4 Sipilän ja Seppälän torpat	9
5 Immilänkosken myllyt	13
6 Uusikartano	17
7 Uusikylä	19
8 Lepomaa, 9 Ratavartijan tontti ja 10 Kipinäaita	22
11 Hiisiö	27
12 Immilänjoki	28
13 Immilä	30
14 Immilä Isopelto	34
15 Immilä Taarasti	35
INVENTOINNIN TULOKSET	38

Kartta 1. Uudenkylän osayleiskaava-alue ja samalla arkeologinen inventointialue on merkattu punaisella viivalla Nastolan kaakkoisosaan. Sininen viiva merkkää Nastolan kunnan rajaa. Mittakaava 1:200 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

Kannen kuva: inventoinnissa löydynt rautakautinen kohde Immilänjoki. Lappio on pystyssä koepistossa, josta löytyi rautakautista keramiikkaa. Kuvattu pohjoiseen

JOHDANTO

Osayleiskaava-alueen eteläosaa hallitsee Salpausselän itä-länsisuuntainen reunamuodostuma. Harjannetta pitkin on kulkenut ja kulkee edelleen tärkeä Viipuriin ja edelleen Pietariin johtava tie, jonka historia ulottuu varmuudella keskiajan lopulle ja mahdollisesti tätäkin kauemmas. Salpausselän pohjoispuolella hankealueen jakaa Sylvöjärvi. Pitkänomaisen järven molempiin päihin on syntynyt asutuskeskittymiä varhain, viimeistään keskiajan lopulla. Ruuhijärvestä Sylvöjärveen laskeva Immilänjoki ja edelleen Arrajarveen laskeva Arrajoki ovat kuljettaneet alueella liikkuneita ihmisiä jo tuhansien vuosien ajan. Tästä todisteina ovat Ruuhijärven ja Arrajärven rantasidonaiset pyyntikulttuurista (karkeasti kivi-pronssikausi, noin 5000–500 eKr.) kertovat muinaisjäännökset. Tämän inventoinnin yhteydessä löydettiin todisteita myös kaava-alueella tapahtuneesta esihistoriallisesta toiminnasta (raportin kohteet 1 **Sylvöjärvi 1**, 2 **Näkkimistö** sekä 12 **Immilänjoki** ja 15 **Immilä Taarasti**).

Nastolassa on suoritettu viimeksi kunnan kattava arkeologinen inventointi vuonna 1998 (Poutiainen 1998). Koko kunnan kattava arkeologinen inventointi ei tarkkuudeltaan ole riittävä osayleiskaavoituksen tarpeisiin. Lisäksi mainitusta inventoinnista on kulunut jo 16 vuotta, minä aikana esimerkiksi Museoviraston ohjeet historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten tunnistamisessa ja suojelussa ovat muuttuneet merkittävästi. Pienialaisempia inventointeja on tehty osayleiskaava-alueen lähellä (mm. Arrajärven inventointi Poutiainen 2000 sekä Iso-Kukkanen, Salajärvi ja Ruuhijärvi inventointi Malinen 2005).

Kaava-alueella tiedettiin jo ennen inventointia olevan historiallisen ajan kohteita, kuten kipinäaita ja kylätontteja, mutta niiden maastoinventointi oli puutteellinen eikä niistä ollut merkintää muinaisjäännösrekisterissä. Esihistoriaan ajoittuvat kiinteät muinaisjäännökset puuttuivat osayleiskaava-alueelta kokonaan, vaikkakin vahvoja viitteitä esihistoriallisesta toiminnasta alueelta oli aiemmin löytynyt: Immilästä on löytynyt 1800-luvulla rautakauteen ajoittuva rahakätkö, mutta löytöpaikka on sittemmin tuhoutunut. Viime vuosina Immilän alueelta on löytynyt useita rautakauteen ja keskiaikaan ajottuvia löytöjä, jotka on tehnyt metallinilmalainharrastaja (tämän raportin kohteet **14 Immilä Isopelto** ja **15 Immilä Taarasti**). Sylvöjärven eteläpäästä on löytynyt 1900-luvun alussa kivikirves ja Uudenkylän liepeiltä 1990-luvulla piikivestä tehty pieni kynsitaltta. Löytökohdat tarkastettiin niiltä osin, kun ne pystyttiin paikantamaan maastossa.

MAASTOTYÖT

Nastolan Uudenkylän osayleiskaavainventoinnissa ei ollut tarkoitus käydä intensiivisesti läpi koko hankealuetta. Maastotyöt kohdennettiin vanhoihin kylätontteihin sekä niiden ympäristöön. Lisäksi maastossa käytiin läpi ne alueet, joita pidettiin esihistoriallisesti potentiaalisina. Erityinen huomio kiinnitettiin myös niihin ranta-alueisiin, joihin kaavassa osoitettiin uudisrakentamista. Osa suunnitelluista vapaa-ajan tonteista sijaitsi esihistoriallisten kohteiden kannalta liian lähellä nykyistä rantaviivaa, nämä alueet jätettiin kokonaan tarkastamatta maastossa. Kartassa 2 näkyvät maastossa tarkastetut alueet.

Kentällä tehdyt havainnot dokumentoitiin kirjallisesti, digitaalivalokuvien sekä GPS-paikantimella (Garmin S62). Satelliittipaikantimen itsensä ilmoittama virhemarginaali vaihteli kohteiden katveisuuden mukaan 2 ja 12 metrin välillä. Kaikki tässä raportissa ilmoitetut koordinaatit ovat ETRS-TM35FIM koordinaatistossa.

Historiallisen ajan kohteet tarkastettiin kartta-analyyysien jälkeen maastossa. Kohteille ei tehty juurikaan koepistoja, vaan rajaukset tehtiin kartta-asemointien ja maastohavaintojen perusteella. Kylätonteille ei

tehty koepistoja, koska ne sijaitsevat käytännössä kokonaan pihamaalla, lukuun ottamatta Immilän kylätontin eteläosaa, joka oli viljelyksessä olevaa peltoa. Maastohavainnointia haittasi muutenkin alueen viljelyksessä olevat pellot sekä reheväksi ennättänyt aluskasvillisuus.

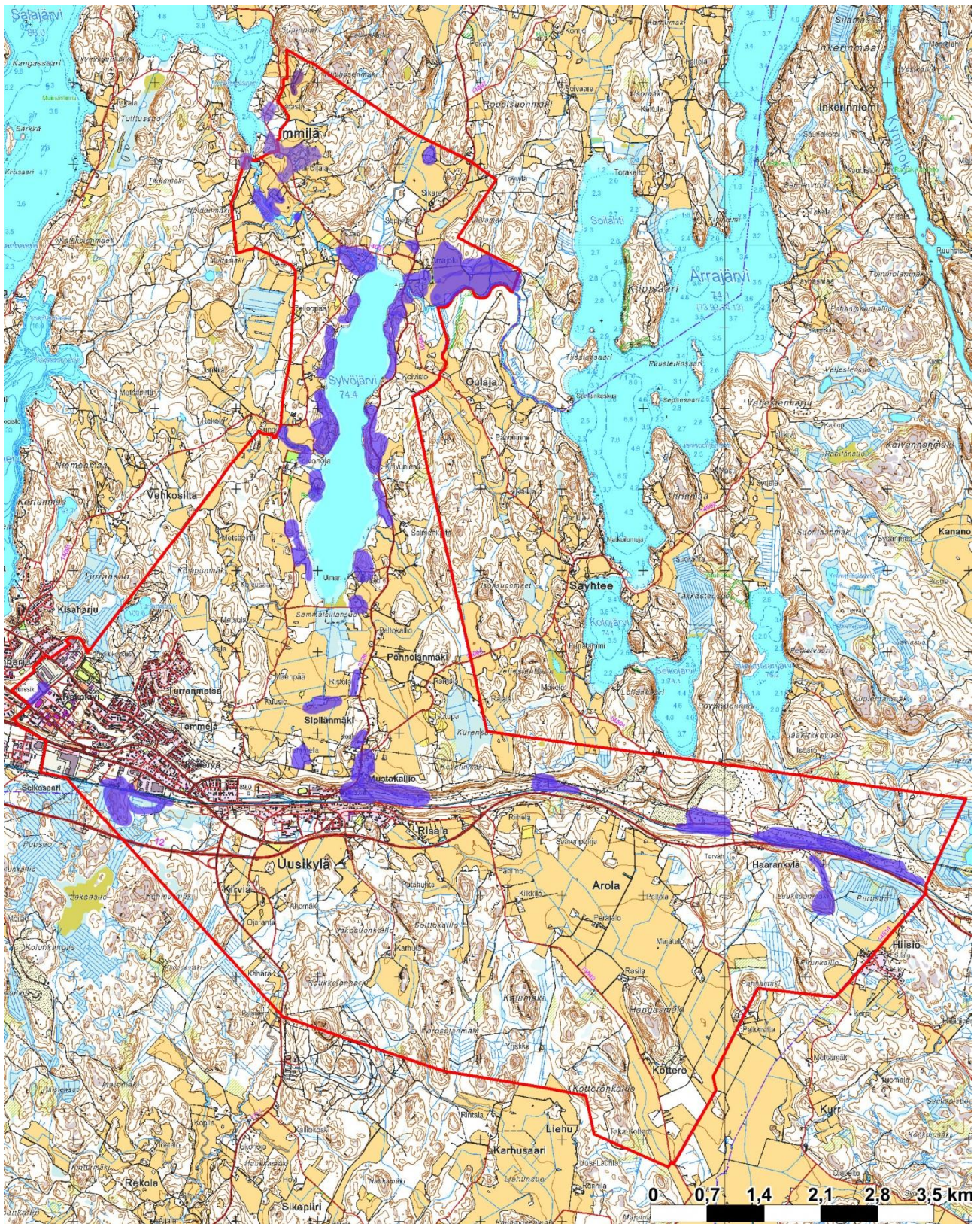
Pyyntikulttuurin muinaisjäännöksiä etsiessä maastossa tarkastettiin tähän sopivaksi katsotut alueet. Inventointialueen metsäisissä osissa sekä niittyjen ja viljeltyjen peltojen pientareisiin tehtiin lukuisia koepistoja. Pelloilla ja metsissä tehtiin lisäksi pintapöimintää, mikäli se oli mahdollista. Sylvöjärven rantatörmillä on useita pyyntikulttuurille potentiaalisia alueita, mitkä ovat (loma)rakennusten pihoina. Hoidetuilla pihoina ei tehty koepistoja, mutta ne silmäiltiin pintapuolisesti läpi. Asukkaiden ollessa paikalla heidän kanssaan keskusteltiin alueen muinaisjäännöksistä ja tiedusteltiin oliko paikalta mahdollisesti löytynyt viitteitä menneisyydestä.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Inventointialueen topografiaan ja (tutkimus)historiaan on tutustuttu seuraavien lähteiden ja tutkimuskirjallisuuden avulla: *Nastolan historia I-III* (Anneli Mäkelä 1979–1991), *Nastolan erä- ja rajahistoria* (Markus Lehtinen 1950), *Immilän Myllymäki* (Matti Oijala 1999), Museoviraston muinaisjäännösrekisteri Nastolan ja lähialueiden osalta (http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx), *Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten suojelu* (Marianne Niukkanen 2009), *Lahden kaupunginmuseon arkeologian yksikön arkisto*, Markku Meriluodon lausunnot ja raportit (<http://www.tieokas.fi/naturae.html>) sekä Sari Dufvan, Meriluodon ja Matti Oijalan toimittaman Sammalsilta-hankkeen raportti *Sylvöjärven Sammalsilta*.

Karttamateriaalit on saatu Nastolan kunnalta sekä *Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta* (<http://www.maanmittauslaitos.fi/aineistot-palvelut/latauspalvelut/avoimien-aineistojen-tiedostopalvelu>). Vanhat kartat, kuten iso- ja uusjako sekä 1800-luvun venäläiset kartat hankittiin *Arkistolaitoksen digitaaliarkisto-sivustolta* (<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?new=1&haku=nastola>) ja *Jyväskylän yliopiston vanhat kartat* sivustolta (<http://www.vanhakartta.fi/>). Kartta-aineistoa saatiin lisäksi *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776–1805* (Alanen ja Kepsu 1989) ja *Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805* (Harju 2012) teoksista sekä *vanhoista peruskartoista* (<http://www.maanmittauslaitos.fi/aineistot-palvelut/verkkopalvelut/vanhat-painetut-kartat>). Myös Maanmittauslaitoksen ylläpitämää *Paikkatietoikkunaa* (<https://www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi/kartta>) käytettiin inventoinnin apuna, erityisesti sen suunnitteluvaiheessa.

Oppaana maastossa ja arvokkaana informanttina toimi Uudenkylän alueella sekä Sylvöjärven eteläpäässä Markku Meriluoto aamupäivän 10.6.2014. Matti Oijala toimi samoin Immilän alueella sekä järven pohjoispäässä aamupäivän 18.6.2014.

Kartta 2. Maastossa tarkastetut alueet merkattu on sinisellä värillä, kaava-alueen raja punaisella viivalla.
 Mittakaava 1: 70 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

INVENTOINNISSA TODETUT KOHTEET JA NIIDEN AJOITUS:

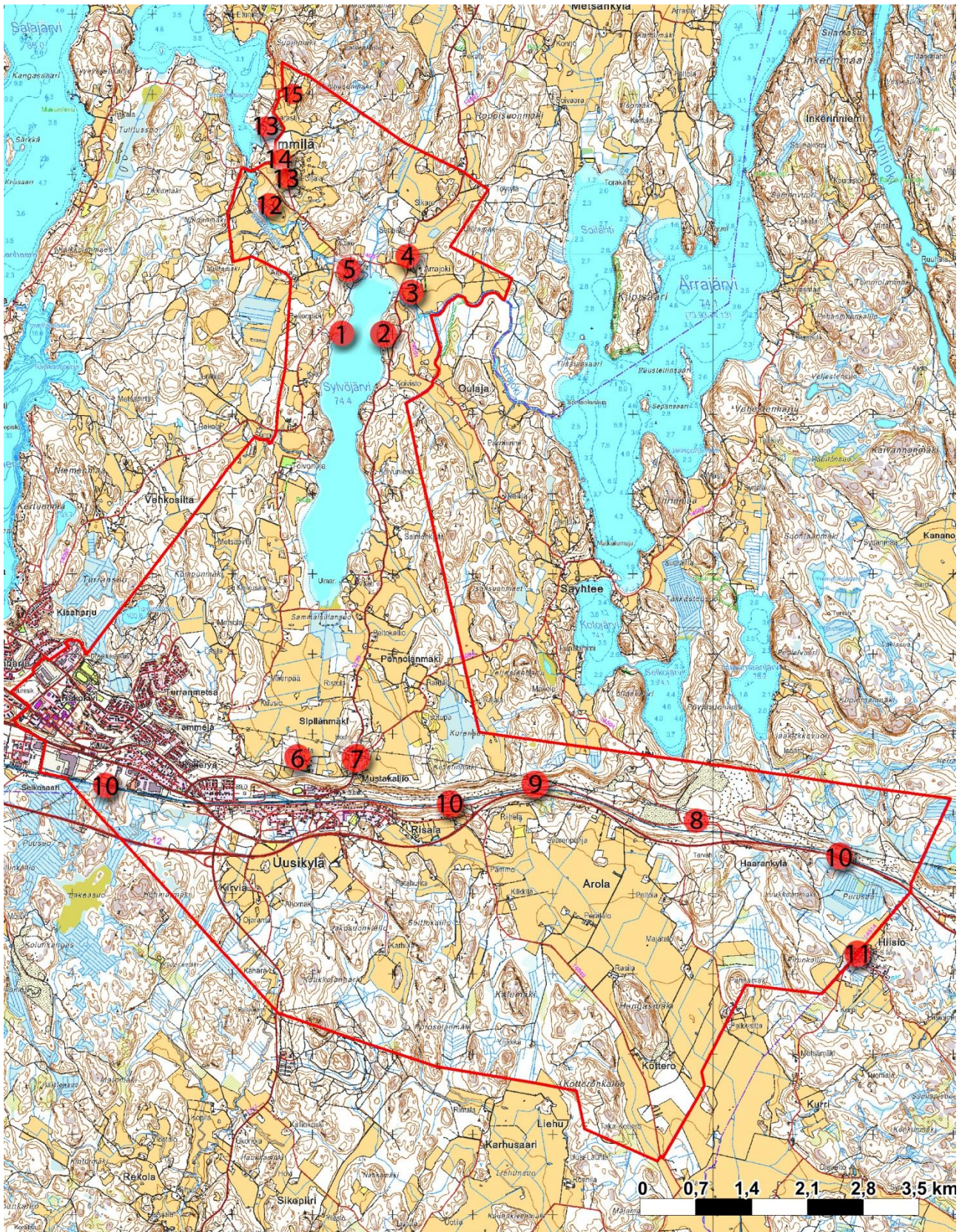
Kohteiden numerot vastaavat tämän raportin numerointia sekä seuraavan sivun karttanumerointia

- 1 **Sylvöjärvi 1**, kivikausi - varhaismetallikausi
- 2 **Näkkimistö**, kivikausi - varhaismetallikausi
- 3 **Arrajoen kartano**, historiallinen aika
- 4 **Sipilän ja Seppälän torpat**, historiallinen aika
- 5 **Immilänkosken myllyt**, (keskiaika) - historiallinen aika
- 6 **Uusikartano**, uusi aika
- 7 **Uusikylä**, keskiaika - historiallinen aika
- 8 **Lepomaa**, uusi aika
- 9 **Ratavartijan tontti**, uusi aika
- 10 **Kipinäaita**, uusi aika
- 11 **Hiisiö**, historiallinen aika
- 12 **Immilänjoki**, rautakausi
- 13 **Immilä**, (rautakausi) – historiallinen aika
- 14 **Immilä Isopelto**, historiallinen aika
- 15 **Immilä Taarasti**, rautakausi

Muinaisjäännösrekisterin kohde Nastola Immilä kansakoulu (muinaisjäännösrekisterinumero 532500004) on rekisterissä väärällä paikkatiedolla. Kohteen paikkatiedon yhteydessä mainitaan: ”Immilän kylän koordinaatit, tarkka sijainti ei tiedossa. Kohteeseen liittyy perimätietoa, eikä paikalla sijaitsevista haudoista saatu varmuutta inventoinnin yhteydessä.”

Nämä kohteeseen liittyvät koordinaatit antoi paikallinen informantti N 6763169,789, E 446405,850. Koordinaatit osoittavat Immilän vanhan koulun pihaan, mikä sopii paremmin kyseisen kohteen luonteeseen kuin muinaisjäännösrekisterin nykyiset koordinaatit.

Kartta 3. Inventoinnin aikana todetut kohteet. Punaisen ympyrän sisällä oleva numero vastaa tämän raportin kohdenumerointia. Mittakaava 1: 70 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

1 Sylvöjärvi 1 ja 2 Näkkimistö

Sylvöjärven rannoilta ei ennen tätä inventointia tunnettu kivi- tai pronssikautisia kohteita. Lähiympäristön tutkimushistoriaa sekä Sylvöjärven topografiaa tutkimalla oli kuitenkin odotettavissa, että kyseisiä muinaisjäännöksiä löytyisi myös Sylvöjärven ympäristöstä.

Inventoinnin aikana Sylvöjärven sekä Immilän- ja Arrajoen rantoja käytiin läpi pääsääntöisesti niiltä alueilta, joille oli kaavoitus suunnitelman mukaisesti tulossa uudisrakennuksia. Lisäksi maastotöiden aikataulun puitteissa maastossa inventoitiin alueita, joita pidettiin pyyntikulttuurille sopivina. Ennen maastotöitä Arrajoen pohjoispuolen peltoja pidettiin erityisen potentiaalisina alueina pyyntikulttuurin jäännösten löytymiseksi. Maastossa pellot osoittautuvat savisiksi ja tulvaherkiksi, eikä niiltä löytynyt mitään pyyntikulttuuriin viittaavaa pintapöiminnästä ja lukuisista koepistoista huolimatta. Myös osa Sylvöjärven rantapelloista on alavia ja savisia. Alueen pyyntikulttuurin jälkiä etsittiin myös kallioisilta ja jyrkkäreunaisilta rannoilta, joista etsittiin erityisesti etelään aukeavia, hiekkaisia rantaterasseja.

Sylvöjärven vedenkorkeus on muuttunut aikojen saatossa. Tätä nykyä järven pinnankorkeus on noin 75 m mpy. Nastolan historioissa on kerrottu Arrajoen voimakkaista kevättulvista. Tulvat ovat olleet jopa niin voimakkaista, että Arrajoen virtaussuunta on muuttunut hetkellisesti Sylvöjärveen laskevaksi. Järven pohjois- ja etelärannat ovat loivempia kuin länsi- ja itärannat. Järven eteläpäästä 80 metrin korkeuskäyrä on reilusti yli kilometrin päässä nykyisestä rannasta, kun länsi- ja itärannoilla sama korkeus voi olla vain 10 metriä rannasta.

Eteläpään peltojen laskuojia on muokattu voimakkaasti modernin maatalouden myötä, joten luontaisten laskupurojen paikantaminen on käytännössä mahdotonta. Sylvöjärveen laskee sen pohjoispäässä Luhtajoki. Luhtajoen tulvaherkän suiston ja jokivarren reunoja mukaillen olisi mahdollista löytää jäänteitä pyyntikulttuurista. Siihen tämän hankkeen aikarajat eivät riittäneet. On edelleen myös mahdollista löytää pyyntikulttuurin asuinpaikkoja järven eteläpäästä, kauempaa nykyisestä rannasta.

Uudenkartanon alueen mailta on löytynyt vuonna 1930 kivikirves (KM 9426). Alueelle tehtiin muutamia koepistoja, mutta viitteitä kivikaudesta ei tavattu. Uudenkylän kaakkoispuolelta, Salpausselän pohjoisrinteeltä, on löytynyt 1990-luvulla piistä tehty pieni kynsitaltta. Löytöpaikka tarkastettiin maastossa, mutta viitteitä kivikaudesta ei löydetty.

Sylvöjärven pohjoispäästä löytyi kaksi kohdetta, joihin tehdyistä koepistoista löytyi merkkejä pyyntikulttuurin aktiviteeteista. Löydettyjen kohteiden ajoittaminen on löytöjen varjolla hankalaa. Pelkkien kvartsi-iskosten perusteella ei pysty sanomaan sitä, ajoittuvatko ne kivi- vai varhaismetallikauteen. Sekä Ruuhijärven että Arrajärven (joista ensimmäinen laskee Sylvöjärveen ja jälkimmäinen saa laskuvetensä) rannoilla on molempien mainittujen esihistorian jaksojen kohteita. Tehdyn inventoinnin ja aikaisempien lähialueiden tutkimuksen perusteella *Sylvöjärvi 1* ja *Näkkimistö* nimiset kohteet ajoitetaan kivi- ja/tai varhaismetallikautisiksi. Kohteet ovat muinaismuistolain mukaisia kiinteitä muinaisjäännöksiä ja ne tulee näkyä valmistuvassa osayleiskaavassa SM-merkillä.

Kartta 4. Punaisella ympyrällä on merkattu kaksi löydettyä kiinteää muinaisjännöstä. 1 Sylvöjärvi 1, 2 Näkkimistö. Mittakaava 1:10 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

Kohdenimi	Sylvöjärvi 1
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6761271,573, E 447490,419, z noin 80 – 82 m mpy
Ajoitus	Pyyntikulttuuri (kivikausi-varhaismetallikausi)
Muinaisjännöstyyppi	Asuinpaikat
Löydöt	KM 39905: 1 ja 2 (kvartsi-iskoksia)
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Kohde sijaitsee Sylvöjärven luoteisrannalla, itään työntyvän niemen etelälaidalla. Paikalla on tasainen terassi. Noin 15 senttisen humus- ja multakerroksen jälkeen maannos muuttuu oranssinruskeaksi hiekaksi. Paikalle tehtiin kolme koepistoa noin 10 metrin säteelle toisistaan. Kahdesta koepistosta löytyi kvartsi-iskoksia, yhteensä kolme kappaletta. Ilmoitetut koordinaatit ovat koepistosta, josta löytyi kaksi kvartsi-iskosta.

Kuvassa Sylvöjärvi 1 kohteen tasaista rantaterassia. Lappio on pystyssä siinä koepistossa, josta löytyi kaksi kvartsi-iskosta. Puuston takana siintää Sylvöjärvi. Kuvattu etelään.

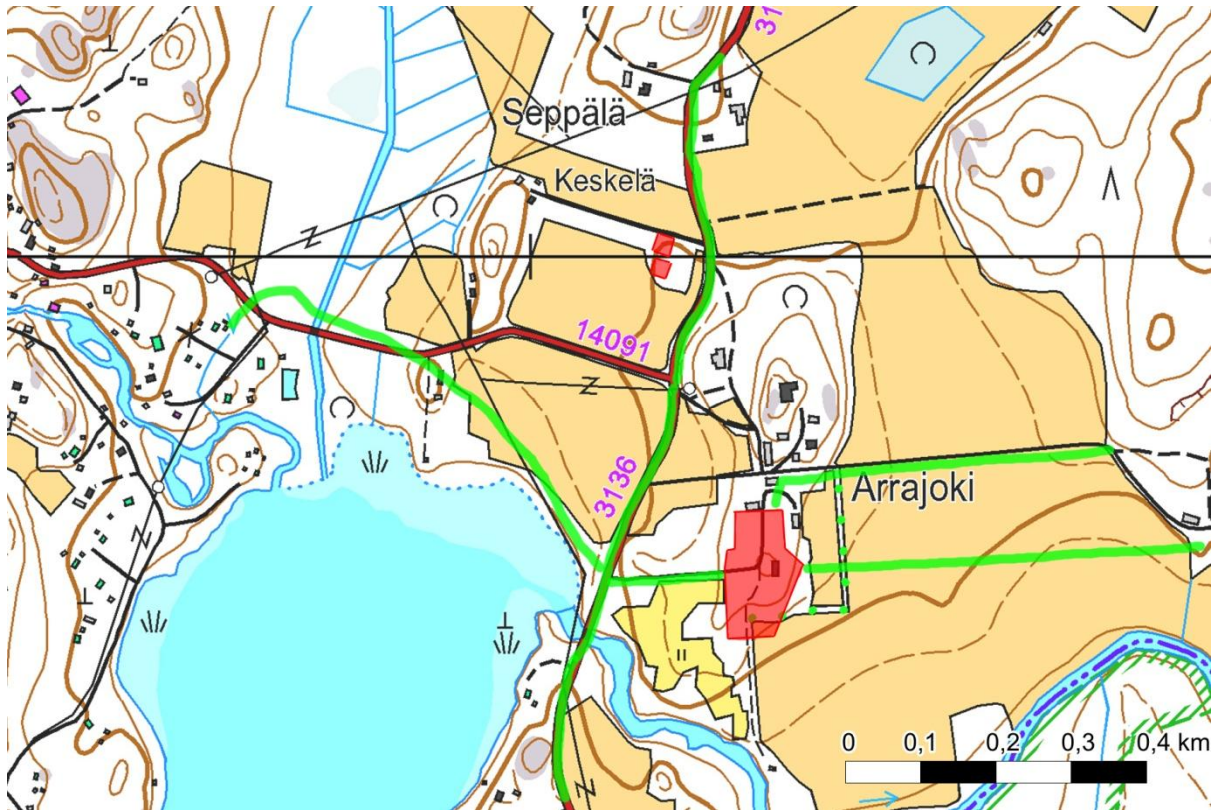
Kohdenimi	Näkkimistö
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6760960 E 447839,279, z noin 80-83 m mpy
Ajoitus	Pyyntikulttuuri (kivikausi-varhaismetallikausi)
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat
Löydöt	KM 39906 : 1 (kvartsi-iskoksia)
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Kohde sijaitsee vastakkaisella rannalla Sylvöjärvi 1 kohteesta. Pienialaiseen länteen työntyvään niemekkeeseen tehtiin kaksi koepistoa, josta toisesta löytyi kaksi epävarmaa kvartsi-iskosta. Maannos mukaili Sylvöjärvi 1 kohdetta sillä erotuksella, että humus/multakerros ennen oranssinruskeaa hiekkaa oli noin 20 cm:n paksuinen.

Näkkimistö. Kuusen edessä olevasta koepistosta löytyi kaksi epävarmaa kvartsi-iskosta. Kuvattu lounaaseen.

3 Arrajoen kartano sekä 4 Seppälän ja Sipilän torpat

Arrajoen kartano on perustettu vuonna 1651. Kartano tunnetaan myös nimellä Jokelan kartano. Vuoden 1787 isojakokartassa kartanon nimi on Jokela gård. Kartanon värikkäiden vaiheiden jälkeen sen nykyinen päärakennus on rakennettu vanhan päärakennuksen kivijalan päälle. Kartanon pihapiiri on nykyisin hoidettua pihamaata, mutta se on pääsääntöisesti välttynyt nykyaikaiselta maankäytöltä. On hyvin mahdollista, että kartanon pihapiirin nykyisin rakentamattomien osien alla on säilynyt jäänteitä kartanon varhaisimmista vaiheista. Kohde ei ole muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäännös. Kohde luokitellaan luokkaan *muu kulttuuriperintökohde*. Muut kulttuuriperintökohteet huomioidaan arkeologisissa inventoinneissa ja on toivottavaa, että ne huomioidaan myös maankäytön suunnittelussa.

Kartta 5. Arrajoen kartanon tonttimaan asemituna isoajakartan mukaan (punainen alue). Pohjois-etelä suuntaisen Heinolantien länsipuolelle ovat kaksi punaista laatikkoa merkkäavat Seppälän ja Sipilän (Sipilä alempi laatikko) torppia. Vihreä viiva osoittaa teiden paikkaa 1700-luvun lopulla. Heinolantie noudattaa edelleen samaa linjaa. Immilänkoscille johtava tie on muuttunut puolestaan linjaansa. Maastossa kyseistä vanhaa tielinjaa ei ole havaittavissa. Arrajoen kartanolta itään johtava tie kulki aiemmin suoraan kartanon pihan poikki. Tästä tielinjasta ei näy maastossa muuta kuin aukko kartanon itäpuolella olevassa vanhassa kuusaidassa. Mittakaava 1:10 000. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Kohdenimi	Arrajoen kartano
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6761593,2, E 448312,5 (asemoidun kartanotontin keskikoordinaatti)
Ajoitus	Historiallinen aika, 1650-luku →
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat, kyläpaikat, kartanot
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	Muu kulttuuriperintökohde, S
Kohteen kuvaus	Nykyinen Arrajoen kartanon päärakennus on rakennettu 1990-luvulla vanhan kartanon kivijalan päälle. Kartanon piha-alue on pittoreski miljöö, mitä moderni maankäyttö ei ole juurikaan muuttanut. On todennäköistä, että piha-alueen rakentamattomien osien alla on säilynyt jäänteitä kartanon varhaisista vaiheista.

Arrajoen kartan pihapiiri eli yllä olevassa isojakokartassa näkyvä punainen alue on edelleen hoidettua pihamaata. Alue on välttynyt suurelta osin modernilta maankäytöltä. Kartan keskivaiheen yläpuolella näkyvät toisiaan lähellä olevat Seppälän ja Sipilän (eteläisempi) torpat, joiden paikat ovat sittemmin autoituneet.

Yllä olevassa isojakokartassa näkyy kolme torppaa, joista kaksi on Heinolaan johtavan tien länsipuolella ja yksi itäpuolella. Idänpuoleinen torppa sijaitsee nykyisen omakotitalon pihapiirissä, joten sitä voidaan pitää täysin tuhoutuneena.

Heinolantien lännenpuoleiset Seppään ja Sipilän torpat ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä (kartta 5). Torppien jäännökset sijaitsevat pienellä metsäisellä saarekkeella, joka rajautuu idässä Heinolantiehen, etelässä ja lännessä peltoon ja pohjoisessa pihatiehen. Sipilän torppa on *Nastolan historian* mukaan yksi Arrajoen kartan vanhimmista, ja se olisi perustettu 1700-luvun alussa, mahdollisesti jo 1600-luvun puolella.

Museoviraston ohjeiden (Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, Niukkanen 2009) mukaan ennen 1750-lukua perustetut torpanpaikat ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Näiden ohjeiden, kartta-analyysin ja maastohavaintojen perusteella Seppälän ja Sipilän torpat ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kahta lähekkäin sijaitsevaa torppaa ei pystytty yksilöimään maastossa. Arkeologisten kaivaustutkimusten jälkeen sekin olisi todennäköisesti mahdollista tehdä.

Kohdenimi	Seppälän ja Sipilän torpat
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	P 6761998,3, I 448185,8 (metsäsaarekkeen keskikoordinaatti)
Ajoitus	Historiallinen aika, (1600)-1700-luku →
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat, torpat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Seppälän ja Sipilän torppia ei tämän inventoinnin yhteydessä mahdollista yksilöity maastossa. Sipilän torppa mainitaan yhdeksi Arrajoen kartanon vanhimmaksi ja Seppälänkin torppa näkyy isojakokartassa vuodelta 1787. Nykyään täysin autioituneet torpan paikat sijaitsevat pienellä metsäsaarekkeella Arrajoentien pohjoispuolella ja Heinolantien länsipuolella.

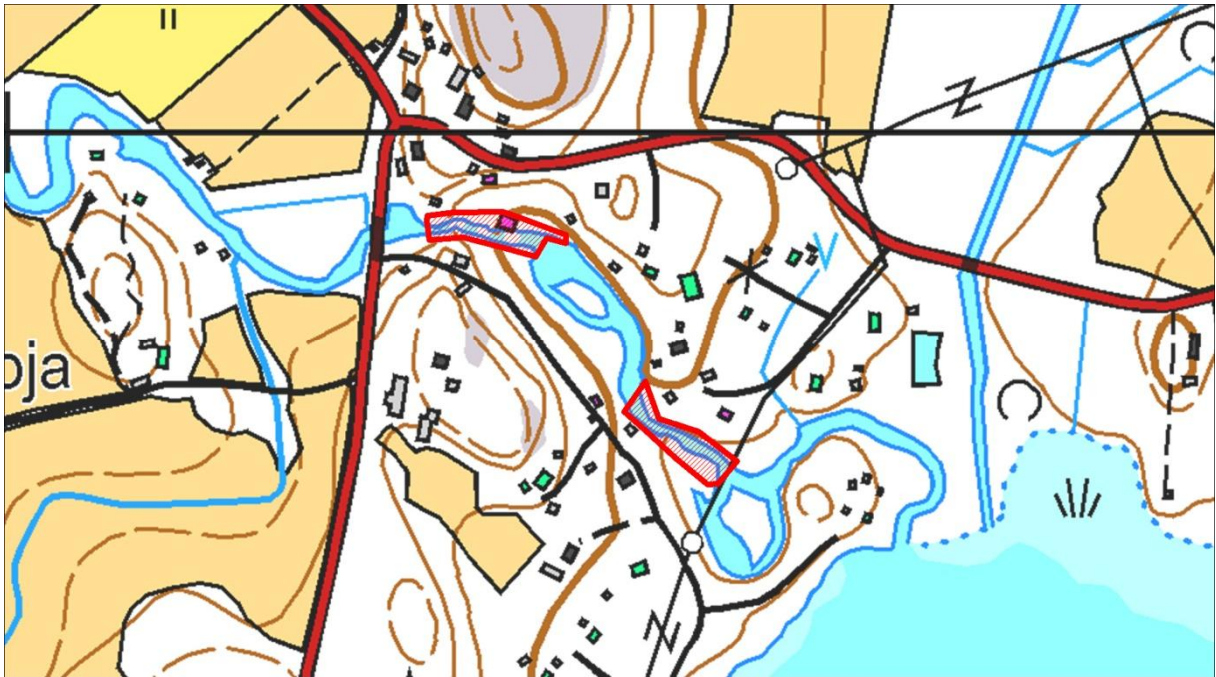

Arrajoen kartanon pihapiiriä. Vuoden 1787 isojakokartan mukaan kuvan oikealla laidalla olevassa pöheikössä sijaitsi rakennus. Kuvattu kaakkoon.

Seppälän ja Sipilän torpan sijaitsevat kuvan oikealla laidalla olevassa metsäsaarekkeessa. Kuvan etualalla näkyy Heinolantie ja taka-alalla siintää Sylvöjärvi. Kuvattu lounaaseen.

5 Immilänkosken myllyt

Kartta 5. Immilänjoen koskien myllynraunioiden jäänteiden paikat on merkattu punaisella rasterilla. Vasemmanpuoleinen rasteri yläkoskessa osoittaa Immilän ja Arrajoen myllyjen paikkaa. Oikeanpuoleisen rasterin alueella sijaitsevat puolestaan Toivonojan sekä Uudenkylän myllyjen jäännökset. Mittakaava 1:2000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

Ensimmäinen maininta Immilänkosken myllyistä on myllyluettelossa 1500-luvun puolivälistä. *Nastolan erä- ja rajahistorian* mukaan Immilän ensimmäinen mylly olisi ollut koskessa jo 1300-luvulla. Vanhin kosken neljästä myllystä on ilmeisesti ollut juuri Immilän kylän mylly, joka sijaitsee yläkosken pohjoisrannalla. Yläjuoksun etelärannalla on puolestaan sijainnut Arrajoen mylly. Alakoskessa sijaitivat Toivonojan ja Uudenkylän myllyt. Näistä ensimmäinen sijaitsee kosken alakosken etelärannalla ja jälkimmäinen pohjoisrannalla. Osa myllyistä on ollut käytössä vielä 1900-luvulla.

Immilänjoen yläkosken rakenteita. Kuvassa Arrajoen myllyn kohtaa kosken etelärannalla. Kuvattu kävelysillalta kaakkoon.

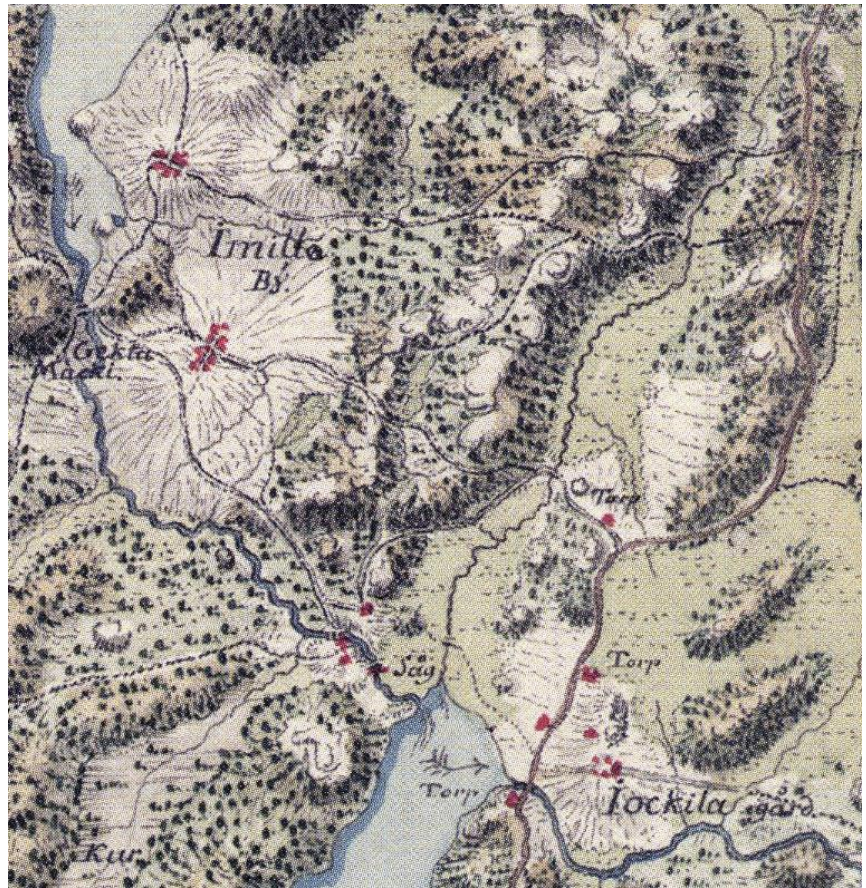
Yllä ote isojakokartasta sekä peruskartasta, johon on asemoitu 1700-luvun lopulla alueella kulkenut tie. Tie on ylittänyt Immilänkosken myllyn jäänteiden kohdalla. Isojakokartassa näkyy myös kosken pohjoislaidalle rajattu myllytontti. Kartat ei mittakaavassa.

Immilänjoessa on myllyjen ja muiden rakennusten jäänteitä siis kahdessa paikkaa, ylä- ja alakoskessa. Koskien alueella on ollut jatkuvaa pienteollisuus- ja käsityöläistoimintaa sekä asutusta myllyjen perustamisesta lähtien. Alueen eri-ikäiset rakennukset ja niiden jäännökset tuovat hyvin esiin Immilänkosken pitkään jatkuneen elinkeinohistoriallisen toiminnan.

Punainen rakennus on 1990-luvulla kunnostettu Immilän mylly, joka toimi inventointihetkellä näyttelytilana. Koskessa ja sen rannoilla on näkyvissä lukuisia eri-ikäisiä rakenteita, jotka kertovat Immilänjoen pitkään jatkuneesta vesivoiman hyödyntämisestä. Kuvattu kaakkoon.

Oikealla olevassa kartassa näkyy Immilänkoskien kohdalle merkattuja rakennuksia. Alakoskessa on sijainnut kartoitushetkellä (1776-1805) såg = saha. Kartassa näkyvät myös tämän raportin kohteet Arrajoen kartano, Seppälän ja Sipilän torpat sekä Immilän kaksiosainen kylätontti. Heinolantie noudattaa samaa linjaa edelleen, mutta Immilän kylästä Heinolantielle johtaneet tiet ovat jääneet pois yleisestä käytöstä. Ote kuninkaan kartastosta.

Koskessa on edelleen näkyvillä useita juoksutuskanavia, rantojen vahvistuskiveyksiä sekä myllyjen mekaanisia osia. Tässä raportissa esitetty rajaus perustuu kenttähavaintoihin enemmän ja vähemmän ehjistä rakenteista. Rajauksen ulkopuolelle jää kosken rannoilla ja veden alla näkyviä lohkottuja kiviä, joita on myös ylä- ja alakosken välisellä osuudella.

Toivonojan myllyn rakenteita alakoskessa. Kuvattu eteläkaakkoon.

Immilänjoen ylä- ja alakoskessa olevat eri-ikäiset myllyjen jäännökset ovat hankalasti erotettavissa toisistaan, eikä näkyvillä olleita rakenteita pyritty ajoittamaan tämän inventoinnin yhteydessä. On kuitenkin todennäköistä, että kohdennetun arkeologisen- ja rakennustutkimuksen avulla Immilänjoen myllyjen jäännökset pystyttäisiin ajoittamaan ja erottamaan toisistaan.

Museoviraston ohjeistuksen mukaan vanhat myllynpaikat ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, vaikka niissä olisi näkyvillä uudempiakin rakenteita. Nuoremmat rakenteet nähdään näissä tapauksissa suorana jatkumona paikalla tapahtuneesta elinkeinohistoriallisesta toiminnasta.

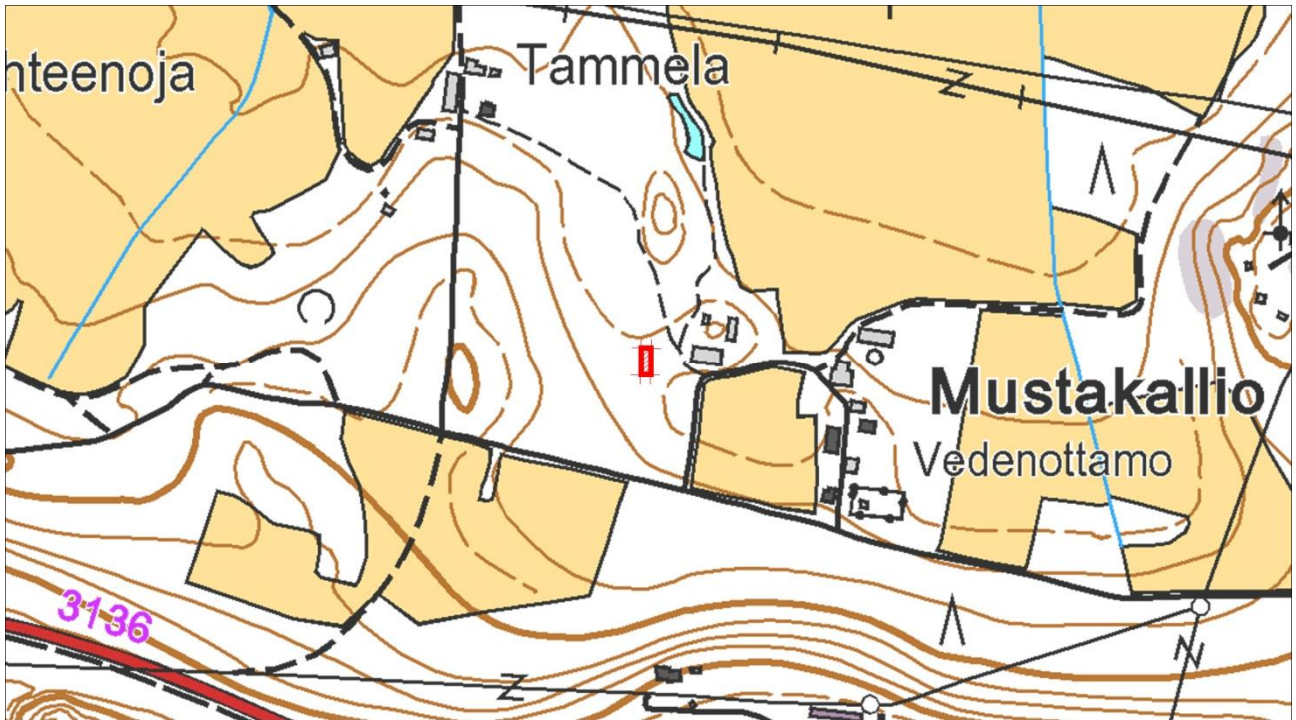

Kuvan oikeassa laidassa näkyy Immilän myllyn juoksutuskanavan aukko. Kosken toisella rannalla sijaitsi Arrajoen mylly. Kuvattu länteen.

Kohdenimi	Immilänkosken myllyt
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	Yläkosken rakenteiden (Immilän ja Arrajoen myllyt): NW-kulma N 6761937,17 E 447311,53, NE-kulma N 6761922,89 E 447414,68, SE-kulma N 6761907,02 E 447391,93, SW-kulma N 6761919,19 E 447313,11, keskikoordinaatti N 6761927,4 E 447359,6. Alakosken rakenteiden (Toivonojan ja Uudenkylän myllyt): NW-kulma N 6761813,39 E 447473,39, NE-kulma N 9761754,15 E 447541,63, SE-kulma N 6761737,22 E 447519,94, SW-kulma N 6761791,18 E 447458,06, keskikoordinaatti N 6761767,9 E 447499,8.
Ajoitus	(keskiaika) Historiallinen, (1300 →) 1500-luvun puoliväli →
Muinaisjäännöstyyppi	Työ- ja valmistuspaikat, vesimyllyt
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Immilänjoessa on myllyjen jäänteitä kahdessa osassa, ylä- ja alakoskessa. Koskessa on edelleen näkyvillä useita juoksutuskanavia, rantojen vahvistuskiveyksiä sekä myllyjen mekaanisia osia. Rajaus perustuu kenttähavaintoihin selkeistä rakenteista. Rajauksen ulkopuolelle jää lohkotuja kiviä, joita on näkyvissä enemmän ja vähemmän myös ylä- ja alakosken välisessä suvannossa.

6 Uusikartano

Uudenkylän kyläkeskuksen länsipuolella, nykyisen Mustakallion tilan mailla on kartan rauniot. Paikalla sijainnut *Uusikartano* perustettiin vuonna 1879. Kartanon lyhyt kukoistuskausi päättyi vuonna 1949, jolloin jo hylätyn kartanon päärakennus paloi. Kartanosta on säilynyt ainoastaan muutama valokuva sekä kasvillisuuden pahoin peittämät rauniot. Uudenkartanon olemassaolo jää harmillisesti venäläisten topografikarttojen ja senaatinkarttojen sekä 1900-luvun peruskarttojen mittaustöiden väliin, eikä sen sijainti näy millään kartalla.

Kartta 6. Uudenkartanon päärakennuksen raunioiden sijainti on merkattu punaisella suorakaiteella. Villiintynyt kartanopuisto levittäytyy raunioista länteen ja etelään. Kartanon piha- ja puistoalue ovat välttyneet myöhemmältä maankäytöltä. Pohjakartta maanmittauslaitos. Kartan mittakaava 1:2 500.

Vasen: Uudenkartanon kivijalan pohjoislaita erottuu vesakon juurella hieman tummempana kohtana. Kuvattu pohjoisluoteeseen. **Oikea:** Uusikartano noin vuonna 1900. Kuva: Erkki Aarti, yksityiskokoelma. Molemmat kuvat on otettu Uudenkartanon eteläpäätä kohti.

Vasen: Uudenkartanon päärakennuksen kivijalan lounaiskulma erottuu maastossa selvästi rehevän kasvillisuuden pienimuotoisen raivauksen jälkeen. Kuvattu koilliseen. **Oikea:** Kartanon rauniot sijaitsevat välittömästi lehtikuusten takana, vesakon kätköissä. Kuvattu länteen.

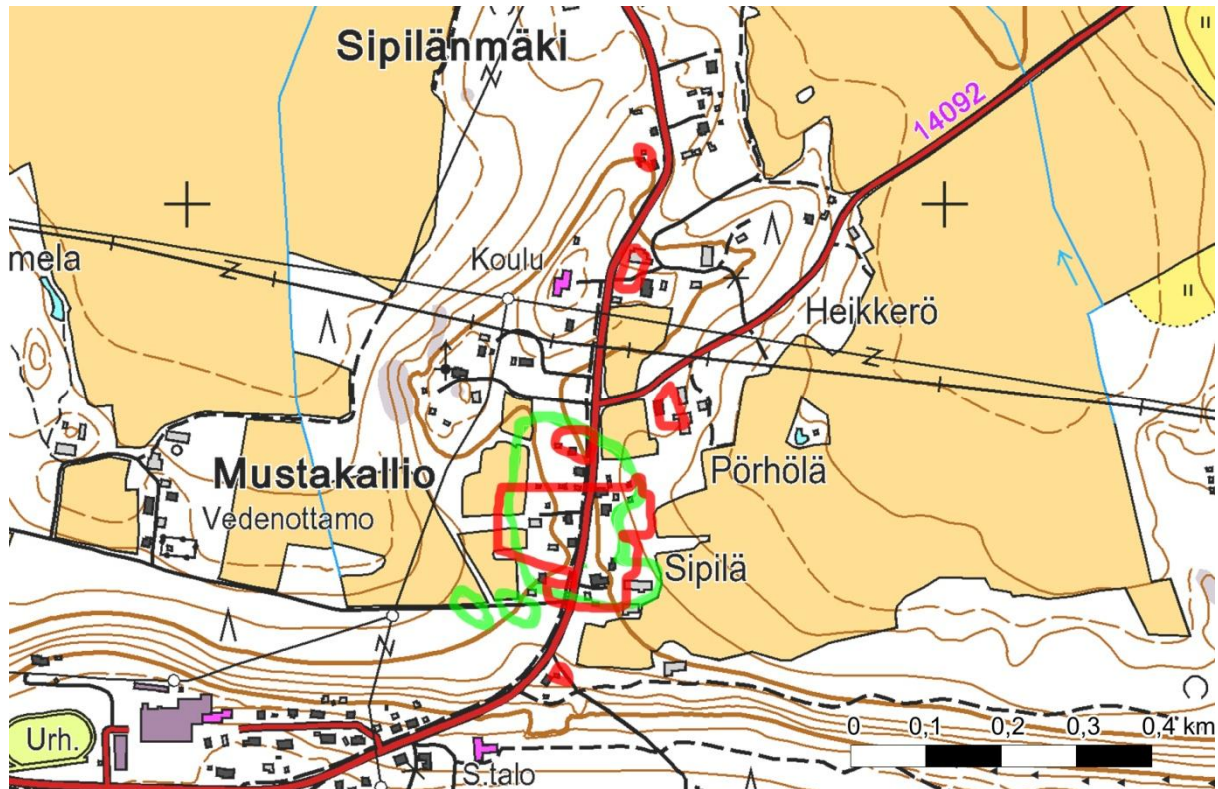
Uudenkartanon paikan maastossa näytti maanomistaja. Hänen mukaansa kartanon piha-alueella on edelleen nähtävissä useiden rakennusten jäänteitä. Uudenkartanon puisto- ja piha-alue oli inventoinnin aikana rehevän kasvillisuuden peitossa, eikä päärakennuksen lisäksi muita rakennuksen jäännöksiä onnistuttu paikantamaan. Kartanon länsi- ja eteläpuolelle levittäytyy kartanopuisto. Puisto on täysin villiintynyt, mutta kasvillisuuden seasta on erotettavissa sellaisia pensaita ja puita, jotka todennäköisesti ovat peräisin kartanon kukoistuksen ajalta. Puistoa ja sen laajuutta ei dokumentoitu tämän osayleiskaavainventoinnin puitteissa. Kartanon, siihen liittyvien rakennusten sekä kartanopuiston tarkempi tutkimus ja/tai kartoitus olisi suotavaa tehdä senkin vuoksi, että kohteen suojeluluokitus selkiytyisi.

Tämän inventoinnin yhteydessä Uusikartanoa ehdotetaan merkattavaksi kaavaan merkinnällä *muu kulttuuriperintökohde*. Kiinteillä muinaisjäännöksillä ei ole ikärajaa, mutta Uudenkartanon verraten lyhyt elinkaari ei tue sen muinaisjäännösstatusta. Toisaalta kartanolla ja sen puistolla on merkittävää paikallistakin kulttuurihistoriallista arvoa, mikä puolestaan tukee muinaisjäännösstatusta. Uusikartano voi mahdollisten tarkempien tutkimusten jälkeen saada muinaisjäännösstatuksen.

Kohdenimi	Uusikartano
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	Kivijalan kulmien koordinaatit ovat NW N 6755685,809 E 446783,730, NE N 6755682,811 E 446791,727, SE N 6755658,820 E 446790,728, SW N 6755658,820 E 446781,731. Keskikoordinaatti on; N 6755670,6, E 446787,0
Ajoitus	Uusi aika 1879–1949
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat, kartanot, puutarhat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	Muu kulttuuriperintökohde, S
Kohteen kuvaus	Uudestakartanosta on jäljellä pohjois-eteläsuuntaisen päärakennuksen kivijalka. Suorakaiteen muotoisen, noin 9 x 24 metrisen kivijalan sisällä on nähtävillä uunin jäännöksiä sekä sisäseinien linjoja. Kivijalan itäpuolella on siitä erottuva puolikaaren muotoinen kiveys, joka valokuvien perusteella on ollut kartanorakennuksen veranta ja näkötorni. Kartanon raunioiden etelä- ja länsipuolelle levittäytyy villiintynyt kartanopuisto. Puistoa ei dokumentoitu tämän inventoinnin aikana.

7 Uusikylä

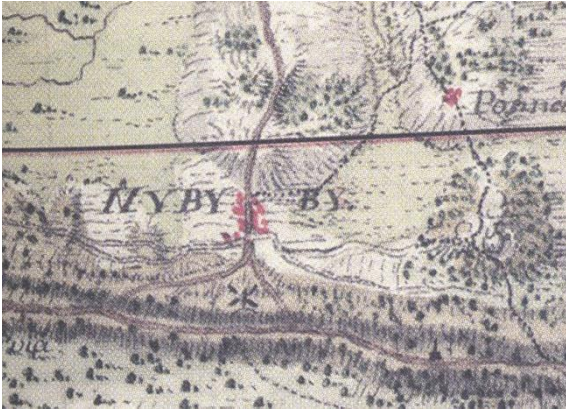
Nastolan historian mukaan Uusikylä mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran vuonna 1422, jolloin kylässä kokoontuivat käräjät. Kylän historia ulottuu suurella todennäköisyydellä tätäkin varhaisempaan aikaan, koska käräjäpaikaksi tuskin määräytyi täysin uusi asutuskeskittymä. Kylän nimi on sinällään mielenkiintoinen, eikä nimeä pohtiessa voi olla mieltimättä vanhan kylän sijaintia. Nimen alkuperä ei selkiytynyt tämän työn tekijälle.

Kartta 7. Nykyisen peruskartan päälle on asemoitu kuninkaan kartaston ja uusjakokartan kylätontit. Kuninkaan kartaston kylä on merkattu vihreällä viivalla ja uusjakokartan kylä ja lähistön talot punaisella viivalla. Kuninkaan kartaston tarkkuuteen on syytä suhtautua varauksella kylä- ja talokohtaisissa asemoinneissa. Mittakaava 1:10 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

Uudenkylän isojakokarttaa 1700-luvun lopulta ei Uudenkylän alueelta tutkimuksen yhteydessä onnistuttu hankkimaan. Asemoinnissa käytettiin 1900-luvun uusjakokarttaa sekä 1800-luvun alun kuninkaan kartaston karttaa. Kuninkaan kartaston tarkkuus ei vastaa isojakokarttoja kylätonttien rajausten osalta.

Uudenkylän ryhmäkylä säilytti sille ominaisen luonteensa Heinolantien molemmin puolin kylän kasvamisesta huolimatta 1900-luvulle saakka. Tuolloin Uudessakylässä toteutettiin niin sanottu uusjako ja tiivis ryhmäkylä hajosi. Verrattain myöhäisestä uusjasta johtuen Uudenkylän vanhemmat rakennukset ovat vieläkin lähes kiinni kylän läpi menevässä Heinolantiessä.

Vasen: ote kuninkaan kartasta. Heinolantien molemmin puolin levittäytyvä ryhmäkylä näkyy hyvin kuninkaan kartastossa, jossa talot on merkattu punaisilla täplillä. Suoraan kylän eteläpuolella, Salpausselän laella on tuulimylly. Tuulimyllyn toiminta lakkasi kylän vesimyllyn valmistumiseen Immilänjoella 1820-luvulla. Tuulimyllyn sijaa mäellä ei onnistuttu paikantamaan tämän inventoinnin yhteydessä. **Oikea:** ote uusjakokartasta. Ryhmäkylä on edelleen nähtävillä, mutta muitakin taloja on ilmestynyt tiiviin ryhmäkylän ulkopuolelle.

Nykyään Uudenkylän kylätontti on kauttaaltaan asuttu, eikä sillä ole autoituneita alueita. On kuitenkin täysin mahdollista, että nykyisten talojen pihapiirien rakentamattomien osien alla on säilynyt jäänteitä Uudenkylän ryhmäkylästä.

Vanhojen karttojen asemoinnin ja maastoinventoinnin perusteella Heinolantie noudattaa samaa linjaa tänä päivänä ja 1800-luvulla. Tietä on Uudenkylän kohdalla korjailtu useasti, mutta tien nykyisen korkeuden ja paikalla olevien vanhempien rakennusten korkeuden perusteella voi päätellä uusimpien tiekerrosten rakennetun vanhan tien päälle. Muualla tehtyjen kylätonttitutkimusten mukaan vanhat tiekerrokset voivat säilyä uudemman tien alla, samoin kuin kylätontin vanhemmat osat.

Kuvassa Uudenkylän kylätontin pohjoislaitaa. Heinolantien vasemmalla puolen olevan talon ikkunoiden alalaita ja nykyisen tien pinta ovat miltei samalla korkeudella. On perusteltua olettaa, että tien alla on säilynyt osia vanhasta tiestä sekä kylätontista. Kuvattu etelään.

Vasen: Uudenkylän kylätontin vanhempaa rakennuskantaa. Vastaavien talojen pihapiirissä on todennäköisesti säilynyt myös merkkejä kylätontista. Kuvattu koilliseen. **Oikea:** Kylätontin uutta rakennuskantaa. Nykyaikainen rakennustapa on hävittänyt kaikki merkit vanhasta kylätontista.

Uudenkylän kylätontti ei ole kiinteä muinaisjäännös. Se tulee kuitenkin näkyä valmistuvassa osayleiskaavassa kaavaan S-merkillä. Museon tietoon on saatettava alueella tehtävät kaivutyöt, koska kylätontin rakentamattomien osien sekä Heinolantien alla on saattanut säilyä kylätontin vanhoja osia. Kohteen vanhimmat, mahdollisesti säilyneet, osat yltävät aina keskiajalle saakka.

Kohdenimi	Uusikylä
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6755550, E 447519,2, keskikoordinaatti
Ajoitus	Keskiaika, 1422 →
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat, kyläpaikat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	Muu kulttuuriperintökohde, S
Kohteen kuvaus	Ensimmäisen maininta Udestakylästä on vuodelta 1422, jolloin se mainitaan käräjien kokoontumispaikkana. Uudenkylän ryhmäkylä säilyi Heinolantien molemmiin puolin aina 1900-luvun alkuun saakka, jolloin alueella toimitettiin niin sanottu uusjako. Vanhan kylätontin alueella on myös tällä vuosituhannella rakennettu taloja. Nykyajan standarteilla rakennettaessa maata kaivetaan niin syväälle, että näillä alueilla kylätonttia tuskin on säilynyt. Osassa kylätontin aluetta rakennuskanta on selkeästi vanhempaa. Näiden talojen piha-alueiden rakentamattomilla osilla sekä Heinolantien alla on todennäköisesti säilynyt myös vanhaa kylätonttia.

8 Lepomaa, radanrakentajien hautausmaa, 9 Ratavartijan tontti ja 10 Kipinäaita

Inventointialueen eteläosaa hallitsee maisemallisesti Salpausselkä. Nastolan kohdalla Salpausselkää pitkin kulkee Pietarin rata, joka valmistui vuonna 1870. Radan rakennustyöt osuivat ajallisesti yhteen suurien nälkävuosien (1866–68) kanssa. Raskas radanrakentaminen yhdistettynä ruokapulaan ja sitä seuranneisiin kulkutauteihin aiheutti radanrakentajien keskuudessa suurta tuhoa. Inventointialueella tästä historiasta kertoo Lepomaa niminen kohde (kartta 8).

Lepomaa on hieman yli kahden hehtaarin kokoinen kiviaidalla rajattu ala, jonne on haudattu Pietarin radan rakennustöissä menehtyneitä. Lepomaata ympäröivä kiviaidan eteläsivu on samaa kivilatomusta kuin junarataan liittyvä kipinäaita (raportin kohde 10 Kipinäaita). Lepomaahan ei tehty inventoinnin yhteydessä koepistoja, joten hautauksien lukumäärästä, sijainnista ja säilyneisyydestä ei ole varmaa tietoa.

VASEN: Lepomaan pohjoista kiviaitaa, kuvattu itään. **OIKEA:** Lepomaan läntistä kiviaitaa. Kuvan vasemmassa laidassa näkyy miltei kiviaitaan yltyvä soranottokuoppa. Kuvattu koilliseen.

Nastolan kunta ja seurakunta ovat pystyttäneet vuonna 1990 Lepomaan muurin pohjoispuolelle muistokiven radanrakennustöissä menehtyneiden muistolle. Lepomaan etelä- eli radanpuoleisessa muurissa on ratakiskoista tehty risti, jossa on muistolaatta ja vuosiluvut 1868–1870. Kyseisen muistoristin alkuperä ei selvinnyt tämän työn yhteydessä.

Lepomaan pohjoislaidalla oleva muistokivi. Taustalla näkyy Lepomaata ympäröivä kiviaita. Kuvattu kaakkoon.

Radanrakentajien hautausmaan kiviaita on tuhoutunut muutamista kohdin. Suurimmat vauriot ovat Lepomaan ja junaradan välisessä aidassa. Myös hautausmaan idänpuoleisessa muurissa on tuhoutunut kohta, joka on syntynyt myöhemmästä soranotosta. Hautausmaan länsipuolella on laaja soranottokuoppa, joka paikoitellen on vain muutaman metrin päässä Lepomaan kiviaidasta. Sorakuoppa ei vaikuttanut olevan aktiivisessa käytössä.

Lepomaa on muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäänös.

Kohdenimi	Lepomaa, radanrakentajien hautausmaa
Koordinaatit	Keskikoordinaatit N 6754820 E 451840. Kulmien koordinaatit: NW N 6754871,5 E 451668,64, NE N 6754848,40 E 452020,75, SE N 6754790,66 E 452017,11 ja SW N 6754806,85 E 451662,34.
Ajoitus	Uusi aika 1860–70
Muinaisjäänöstyyppi	Hautapaikat, hautausmaat, joukkohaudat, kiviaidat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Arkeologisen inventointialueen kaakkoislaidalla, Pietarin radan pohjoispuolella, sijaitsee entuudestaan peruskartassa näkyvä kohde, Lepomaa. Alueella sijaitsee radanrakentajien hautausmaa. Hautausmaa on rajattu maastossa suoraan kipinäaitaan jatkuvalla kivimuurilla. Korkeimmillaan muuri on noin 90 cm korkea ja 70 cm leveä. Enimmiltään osin se on kuitenkin tätä matalampi ja kapeampi. Muurilla rajatun hautausmaan koko on noin 65 x 350 metriä. Lepomaata ympäröivä muuri on hyvin säilynyt. Vain sen radanpuoleinen sivu on osin tuhoutunut, ilmeisesti radan myöhemmissä parannushankkeissa.

Lepomaasta noin kaksi kilometriä länteen sijaitsee ratavartijan tontti. Tontti erottuu kipinäaidasta erotettuna noin 21 x 54 metrisenä suorakulmiona. Tontti sijaitsee Lepomaan tavoin radan pohjoislaidalla, mutta Lepomaasta poiketen tontin ja radan välissä ei ole kivimuuria, vaan suora yhteys rata-alueeseen.

Ratavartijan tontilla on edelleen nähtävissä rakennusten sijoja, todennäköinen romahtanut uuni sekä tontin luoteiskulmalla oleva mahdollinen kaivon paikka. Tonttia ympäröivä kiviaita on tuhoutunut itäpäästään. Inventoinnin hetkellä tuhoutuneen muurin paikalla oli rankakasa.

Yksityiskohta Uudenkylän uusjakokartasta 1800/1900-lukujen taitteesta. Karttaan on merkattu Lepomaata ympäröivä kiviaita. Radanvarteen on merkattu myös kaksi punaista aluetta, niistä vasemman puoleinen on maastossa paikannettu ratavartijan tontti. Samaan karttaan on merkattu useita vastaavia kohteita. Kaikki ne tarkastettiin maastossa. Ainoastaan mainittu ratavartijan tontti on

säilynyt myöhemmältä maankäytöltä.

Ratavartijan pihan länsilaitaa sisäpihalta kuvattuna. Kuvan oikeassa laidassa näkyy rakennuksen rauniota. Kuvassa näkyvä kuopanne on mahdollisesti täytetty kaivo. Kuvattu pohjoiseen.

Ratavartijan tontin koilliskulma kuvattuna kiviaidan ulkopuolelta. Kuvan vasemmassa laidassa näkyy rankapino, jonka kohdalta kiviaita on tuhoutunut. Kiviaidan korkeus ja leveys vaihteli, myöhemmistä sortumisistakin johtuen, 50 ja 100 cm:n välillä. Kuvattu lounaaseen.

Ratavartijan tontti on Lepomaan lailla muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäänös.

Kohdenimi	Ratavartijan tontti
Koordinaatit	Keskikoordinaatit N 6755347,4 E 449809. Kulmien koordinaatit ovat: NW N 6755357,70 E 449780,08, NE N 6755356,06 E 449839, SE N 6755334,78 E 449835,72 ja SW N 6755337,9 E 449783,9.
Ajoitus	Uusi aika 1860–70
Muinaisjäänöstyyppi	Asuinpaikat, yksinäistalot?, kiviaidat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Ratavartijan tontti eroaa kipinäaidasta noin 21 x 54 m kokoisena, kiviaidalla rajatulla, suorakulmaisena alueena. Kiviaidan sisäpuolella on näkyvillä rakennusten kivijalkoja sekä alueen muusta kasvillisuudesta poikkeavia kasveja. Ratavartijan tonttia ympäröivä kiviaita on tuhoutunut itälaidalta.

Suomen ensimmäisiin rataosuuksiin liittyviä kipinäaitoja on rakennettu samanaikaisesti ratojen rakentamisen kanssa. Kipinäaidat ovat kivistä ladottuja aitoja, joiden tarkoitus oli rajata rata vapaaksi karjasta ja toisaalta estää junan rattaista lentävien kipinöiden pääsy maastoon. Kipinäaitoja ei rakennettu enää 1900-luvun puolella (Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäänökset).

Lahden ja Kouvolan välisellä rataosuudella on säilynyt kipinäaitaa jopa yli 10 kilometrin matkalla. Hankealueella sijaitsevaa kipinäaitaa ei kartoitettu inventoinnin aikana maastotöihin varatun ajan vähyyden vuoksi. Kipinäaitaa kuitenkin kuvattiin useissa kohdin ja samalla todettiin sen paikoittainen erinomainen kunto. Kipinäaita jatkuu inventointialueen itä- (litin puolella) ja länsirajan ylitse Nastolan nykyisen keskustan puolelle. Aidan olemassaolo on ollut tiedossa myös ennen tehtyä inventointia, mutta siitä ei ollut merkintää muinaisjäänösrekisterissä. Kipinäaidan tarkempaan dokumentoimiseen tarvittaisiin erillinen hanke. Tällöin olisi suotavaa dokumentoida koko kipinäaita, välittämättä kunta- tai kaavarajoista.

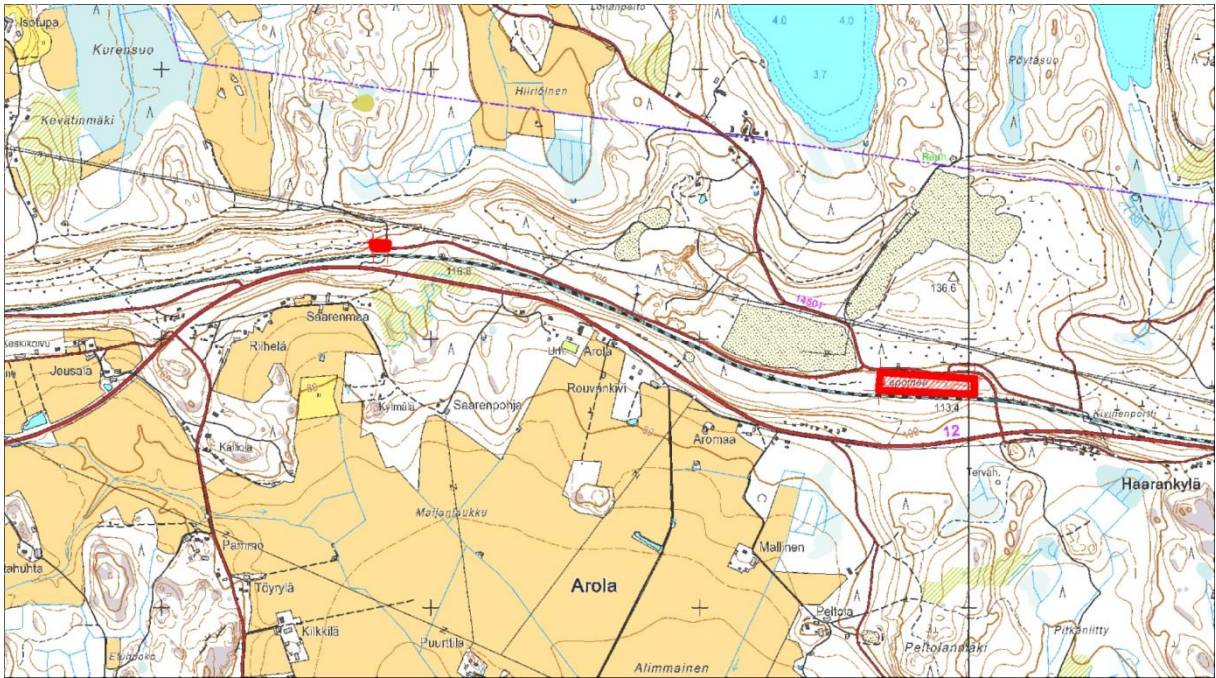
Kipinäaidalla on tehty maaliskuussa 2014 katselmus Lahden kaupunginmuseon/Päijät-Hämeen maakuntamuseon toimesta. Katselmus liittyi junaturvallisuuden parantamiseen Lahti-Kouvola radalla, johon kuului radan pientareiden puuston raivaus. Katselmuksesta laadittu muistio ja toiminnan ohjeistus on saatettu Museoviraston, Liikenneviraston sekä rataosuuden kunnosta huolehtivan Pöyry CM Oy:n tietoon.

Kipinäaidan kohdalle ei osayleiskaavassa ole suunnitteilla maankäyttöä ja sen olemassaolo on saatettu sitä hallinnoivien osapuolten tietoon. Museoviraston julkaisemien ohjeiden perusteella Uudenkylän kipinäaita on muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäänös.

Osayleiskaava-alueella sijaitseva kipinäaita on säilynyt paikoitellen erinomaisesti. Kuva otettu radan eteläpuolelta, Haarakylän itäpuolella olevasta kipinäaidasta. Kuvattu itään.

Kohdenimi	Kipinäaita
Koordinaatit	Kipinäaitaa on säilyneenä radan molemmin puolin koko inventointialueen laajuudella. Maastossa kipinäaitaa ei mitattu aikapulan vuoksi.
Ajoitus	Uusi aika 1860–70
Muinaisjäänöstyyppi	Kulkuväylät, kiviaidat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Nastolan kohdalla Salpausselkää pitkin kulkee Pietarin rata. Junarata valmistui vuonna 1870. <i>Kipinäaitoja on rakennettu samaan aikaan junaradan kanssa. Kipinäaidat ovat kivistä ladottuja aitoja, joiden tarkoitus oli rajata rata vapaaksi karjasta ja toisaalta estää junan rattaista lentävien kipinöiden pääsy maastoon. Kipinäaitoja ei rakennettu enää 1900-luvun puolella (Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäänökset).</i>

Kartta 8. Oikeanpuoleinen punainen rasteri on Lepomaa, radanrakentajien hautausmaa. Vasemmalla oleva pienempi puna osoittaa ratavartijan pihan sijainnin. Kartan mittakaava 1:10 000. Pohjakartta maanmittauslaitos.

11 Hiisiö

Museoviraston vuonna 2003 suorittamassa litin arkeologisessa inventoinnissa dokumentointiin myös Hiisiön kylässä sijaitseva rajamerkki. Muinaisjäännösrekisterissä kohteesta mainitaan seuraavaa: *"Kivi sijaitsee Hiisiön kylän keskustassa Kuninkaantien ja Kurrintien risteyksessä. Kivessä kaiveruksia, jotka ilmaisevat ilmeisesti rajan suuntaa, teksti NYBY sekä vuosiluku 1786."* Hiisiön rajamerkin muinaisjäännöstunnus on 1000002249. Kohteen koordinaatit ovat N 6753256, E 453800. Hiisiön rajamerkki sijaitsee Nastolan ja litin rajalla, mutta muinaisjäännösrekisterissä se on merkattu sijaitsevaksi litin kunnan alueella.

Hiisiön rajamerkki Natolan ja litin rajalla. Kuvassa näkyy vuosilukukaiverus 1786. Kuvattu koilliseen.

Kartta 9. Hiisiön rajamerkin sijainti merkattu punaisella ympyrällä. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

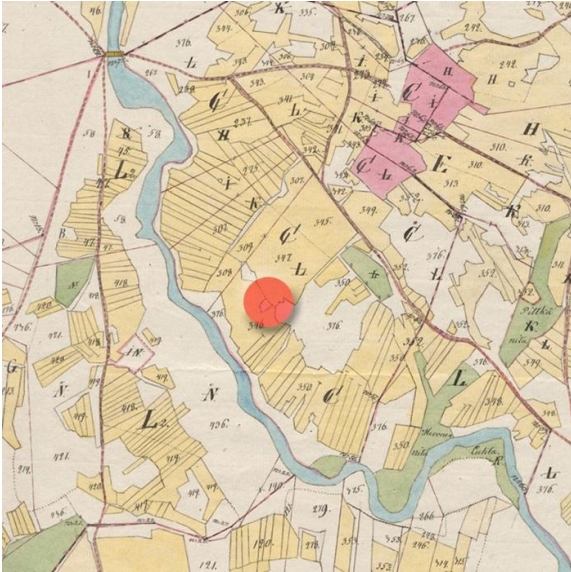
Kohdenimi	Hiisiö (mj-tunnus 1000002249)
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6753256, E 453800
Ajoitus	Historiallinen, 1786
Muinaisjäännöstyyppi	kivirakenteet, rajamerkit
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	<i>Kivi sijaitsee Hiisiön kylän keskustassa Kuninkaantien ja Kurrintien risteyksessä. Kivessä kaiveruksia, jotka ilmaisevat ilmeisesti rajan suuntaa, teksti NYBY sekä vuosiluku 1786. (Muinaisjäännösrekisteri)</i>

12 Immilänjoki

Immilänjoen pohjoisrannalla, Immilän kylätontin eteläpuolella, on asuinrakennuksia, tilakeskus sekä vapaa-ajan asunto. Rakennuksia ympäröivät pellot olivat inventoinnin aikana viljelyksessä, eikä niillä siten voitu tehdä pintapöimintää tai koepistoja. Hevoshakana olevan niityn ja viljellyn pellon välistä löytyi pintapöimien pala lasitettua punasavikeramiikkaa, joka jätettiin kuitenkin niille sijoilleen. Peltojen keskellä sijaitseva hevoslaitumena oleva niitty oli mahdollista koepistää. Pieni niitty erottuu selvästi sitä ympäröivästä pellostä: niitty on noin 30-40 cm peltoa korkeammalla ja niityllä on maakiviä tai kivenlohkareita, jotka näkyvät maanpinnalla osittain. Ympäröivillä pelloilla kiviä ei ollut näkyvissä.

Niitylle tehtiin viisi koepistoa noin 20 metrin säteelle toisistaan. Neljä koepistoa oli löydöllisiä: kahdesta löytyi rautakautista keramiikkaa ja yhdestä koepistosta piin pala, jossa on mahdollisesti retusointia. Lisäksi yhdestä koepistosta tuli palaneen saven kappale. Kohde voi löytöjensä puolesta olla rautakautinen asuinpaikka tai topografiansa puolesta kalmisto. Löydetyt kohteen tarkemman ajoituksen ja luonteen selvittämiseksi paikalla täytyisi tehdä laajempi koekaivaus. Kohteen paikkatietoihin on ilmoitettu neljän löydöllisen koepiston keskikoordinaatit. Kohteen voi myös rajata alueeksi, joka noudattaa peruskartassa

näkyvän niityn rajoja, koska niitty erottuu korkeutensa ja kiviensä puolesta selkeästi sitä ympäröivistä pelloista. Kyseiset pellot olisi myös suotavaa tarkastaa kyntöjen jälkeen.

Ote isojakokartasta. Löytöpaikka merkattu punaisella ympyrällä. Nykyisen niityn eteläpääty on ollut viljelemätön myös 1700-luvun lopulla.

Alla olevan kuvan oikeassa laidassa näkyvä metsä on Immilänjoen vastarannalla. Niittynä olevan hevoshaan ja Immilänjoen välissä on viljelty pelto. Pellon vieressä sijaitseva koivikko ulottuu joen rantaan ja jatkuu pohjoiseen talon putarhaan saakka. Lapio on pystyssä koepistossa, josta löytyi rautakautisen saviastian pala. Kuvattu etelään.

Immilänjoki niminen kohde on kiinteä muinaisjäänös. Kohteen tarkempi rajaaminen vaatii lisätutkimuksia. Tämän raportin kannessa olevassa kuvassa pystyssä oleva pistolapio osoittaa toisen keramiikan löytöpaikan.

Kartta 10. Immilänjoki niminen rautakautinen kohde on merkattu punaisella ympyrällä. Kartan mittakaava 1:10 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

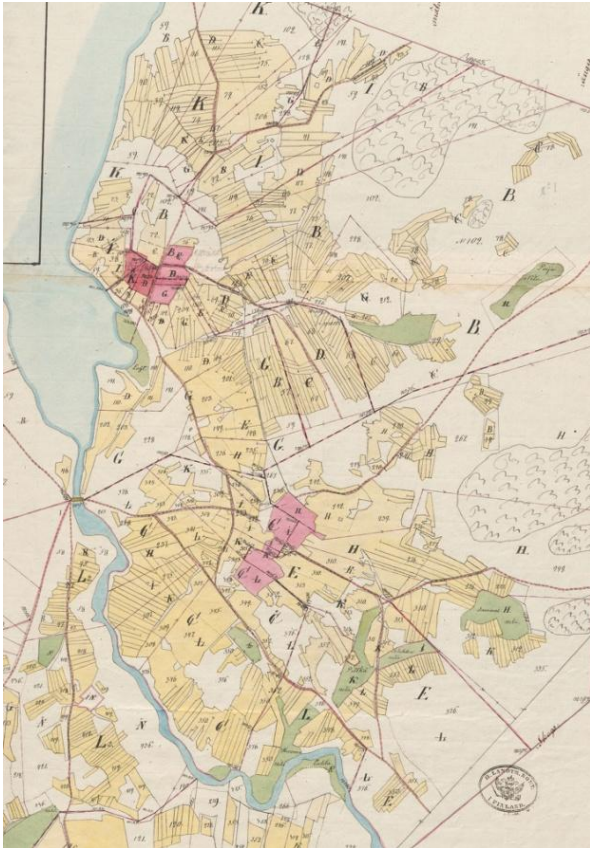
Kohdenimi	Immilänjoki
Koordinaatit	N 6762630, E1 446428, z noin 96 m mpy (löydöllisten koepistojen keskikoordinaatti)
Ajoitus	Rautakausi
Muinaisjännöstyyppi	Asuinpaikat, hautapaikat?
Löydöt	KM 39907: 1-4 (saviastianpaloja, piin kappale ja pala tiivistesavea)
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2, SM
Kohteen kuvaus	Kohde sijaitsee pienellä peruskartassakin näkyvällä niityllä, joka oli inventointihetkellä hevoshakana. Niitty eroaa sitä ympäröivistä viljellyistä pelloista noin 40 cm korkeamana kivikkoisena alueena. Paikalle tehtiin viisi koepistoa, joista neljästä tuli rautakautteen ajoittuvaa materiaalia. Maannos koepistoissa oli 10–25 cm:n multakerroksen jälkeen oranssinruskeaa kivistä hiekkaa. Löydöt tulivat multakerroksen alaosasta ja kivisen hiekan pinnalta.

13 Immilä

Immilän asutuksen historia ulottuu varmuudella keskiajan ja historiallisen ajan taitteeseen. Vuoden 1571 maakirjan mukaan kylässä oli jo 13 taloa. 1800-luvun kätkölöydön, viimeaikaisten metallinilmaisimen avulla tehtyjen löytöjen sekä tehdyn arkeologisen inventoinnin löydön (kohde 12 Immilänjoki) perusteella on todennäköistä, että Immilän kyläasutus on ollut jatkuvaa rautakaudelta saakka.

Ryhmäkylä jakautuu Immilässä kahteen osaan, joita tästä eteenpäin kutsutaan Aleskyläksi (pohjoisempi) ja Immiläksi (eteläisempi). Aleskylä ei ole Uudenkylän osayleiskaava-alueella, eikä näin ollen myöskään arkeologisella inventointialueella. Kylätontti kuitenkin asetoitiin ja tarkastettiin myös maastossa.

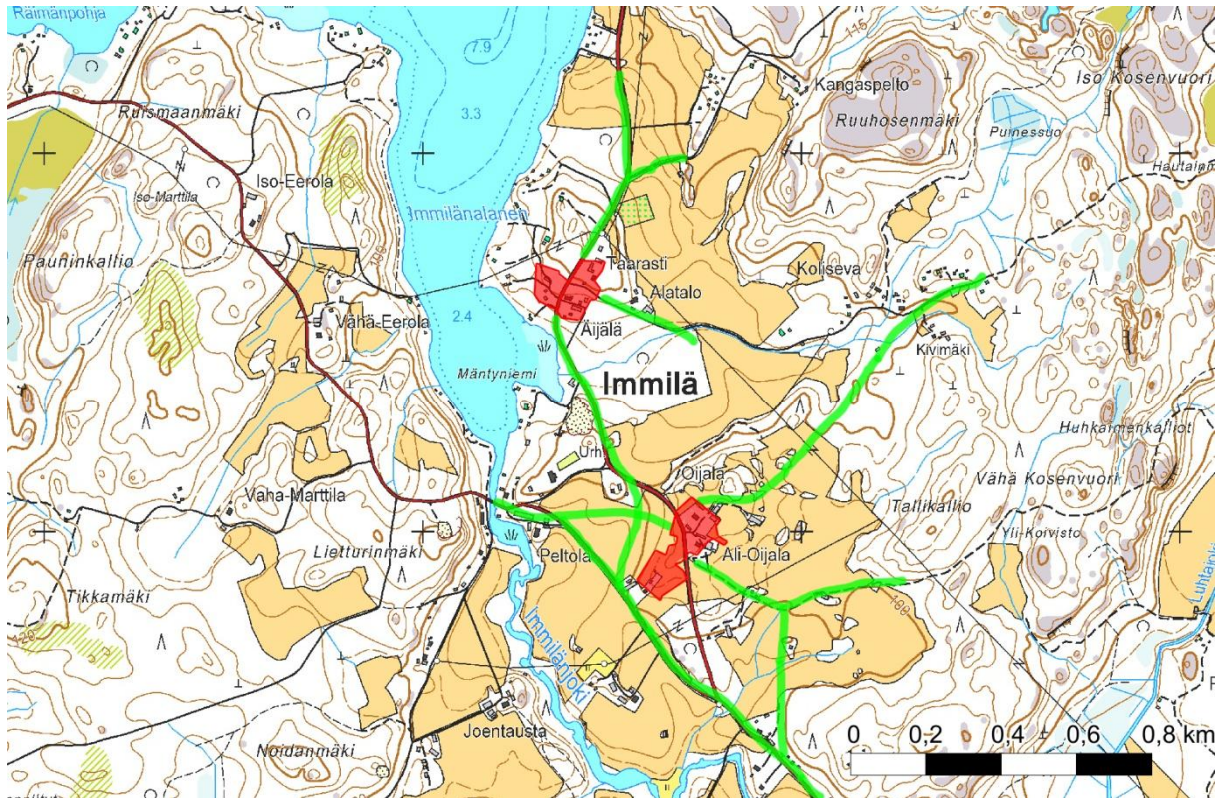
Immilän kylätontin pohjoisosasta on löytynyt vuonna 1865 ”yhtenä kasana 1000-luvun alkupuolen rahoja” (mj-rekisteri Immilä Oijala 532040022). Kyseinen kätkölöytö sijoittuu nykyisen Oijalan talon kohdalle ja se on täysin tuhoutunut. Viime vuosina aluetta on tutkinut metallinilmainsinharrastaja. Hän on löytänyt Aleskylän kylätontin kulmalta keskiaikaan ajoittuvan sormuksen (mj-rekisteri Äijälä 1000023157) sekä niin ikään keskiaikaisen metalli-ikonin (mj-rekisteri Tuomaanpiha 1000023156). Äijälä ja Tuomaanpiha kohteita ei tarkastettu tämän arkeologisen inventoinnin yhteydessä niiden inventointialueen ulkopuolelle jäämisen ja ajan puutteen vuoksi.

Vasen: Immilän kylätontit vuoden 1787 isojakokartan mukaan.

Oikea: Aleskylän kylätonttia nykyasussaan. Alue on nykyään asuttua ja rakennettua. Metallinilmainsinharrastajan viimeaikaisten löytöjen ja aiempien kylätonttitutkimusten perusteella voi kuitenkin olettaa, että alueen rakentamattomien osien kohdalla on säilynyt viitteitä varhaisemmasta kylätonttiasutuksesta. Kuvattu Niementien ja Kolisevantien risteyksessä kaakkoon.

Aleskylän kylätonttia ympäröivät pellot 1700-luvun lopun kartassa. Nykyään samalla alueella kasvaa pääsääntöisesti metsää. Kylätontin alueella on asuin- ja talousrakennuksia. Se ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että alueen rakentamattomien osien alla olisi säilynyt jäänteitä vanhasta kylätontista. Immilän kylätontin pohjoisosa, Aleskylä, ei ole kiinteä muinaisjäännös, mutta se tulee merkata valmistuvaan kaavaan S-merkillä (muu kulttuuriperintökohde). Aleskylän keskikoordinaatit N 6763645 E 446386 (ETRS-TM35FIN).

Kartta 11. Immilän kylätontit (pohjoisempi Aleskylä, eteläisempi Immilä) ja vanhat tiet asemoituna peruskartan päälle. Kylätontit punaisella ja tiet vihreällä. Mittakaava 1:20 000. Pohjakartta: Maanmittauslaitos.

Immilän kylätontti on asuttu edelleen, ja siihen pätee sama kuin Aleskylän alueeseen: alueen rakentamattomilla kohdilla voi löytyä viitteitä kylätontista ja mahdollisesti myös sitä vanhemmasta asutuksesta. Immilän kylätontin eteläosa on autoitunut rakennuksista ja paikalla on tätä nykyä viljeltyä peltoa. Immilän kylätontilla ja sen läheisyydessä päästiin tekemään pintapoinintaa varsin kattavasti kasvimaiden alueilla. Paikalta löytyi tyypillistä kylätonttimateriaalia, kuten punasavikeramiikkaa, fajanssia, palanutta savea sekä hiiltä. Löytöjä ei otettu talteen.

Immilän kylätontin eteläosaa, joka nykyisin on viljeltyä peltoa. Kuvattu lounaaseen.

Immilän kylätontilla ja sen ympäristössä kasvaa useissa kohtaa arkeofyyttejä, joiden paikat oppaana toiminut Matti Oijala näytti. Muutamia arkeofyyttien esiintymiskohtiin tehtiin tuloksettomia koepistoja. Kylätontilla ja sitä ympäröivien peltojen liepeillä on useita kivaitoja ja -kasoja. Ne tulkittiin peltoja ja sarkoja jakaneiksi aidoiksi, sekä aikojen saatossa syntyneiksi pellonraivauskasoiksi. Pariin eniten sammaleen peitossa olevaan kivikasaan tehtiin tyhjiä koepistoja.

Immilän kylätontin pohjoisosaa. Oijalan tilakeskusta ympäröi peltojen lisäksi laajat kasvimaat, joista suuri osa päästiin pintapöimimään maastotöiden aikana. Kuvattu lounaaseen.

Immilän kylätontti ja sitä ympäröivät pellot muodostavat helposti ymmärrettävän kulttuurimaiseman. Paikalla olisi hyvinkin tilausta arkeologiselle tarkkuusinventoinnille, jolla selvitetäisiin kylätontin säilyneisyyttä sekä alueen kylätonttiaikaa varhaisempaa asutushistoriaa. Immilän kylätontti ei ole kiinteä muinaisjäänös. Kaavassa se täytyy huomioida merkillä S, muu suojeltava kohde.

Kohdenimi	Immilä
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	Eteläisemmän (Immilä) alueen keskikoordinaatti N 6762969 E 446672 Pohjoisemman (Aleskylä) alueen keskikoordinaatti N 6763645 E 446386
Ajoitus	(Rautakausi) – keskiaika/historiallinen aika →
Muinaisjäänöstyyppi	Asuinpaikat, kyläpaikat
Löydöt	-
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	muu kulttuuriperintökohde (S)
Kohteen kuvaus	Ryhmäkylä jakautuu Immilässä kahteen osaan Aleskyläksi (pohjoisempi) ja Immiläksi (eteläisempi). Aleskylän kylätonttia ympäröivät pellot vielä 1700-luvun lopun kartassa. Nykyään samalla alueella kasvaa pääsääntöisesti metsää. Kylätontin alueella on asuin- ja talousrakennuksia. Se ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että alueen rakentamattomien osien alla olisi säilynyt jäänteitä vanhasta kylätontista. Immilän kylätontin pohjoisosa on asuttu edelleen. Näihin kylätontin osiin pätee sama kuin Aleskylän alueeseen: alueen rakentamattomilla kohdilla voi löytyä viitteitä kylätontista ja mahdollisesti myös sitä vanhemmasta asutuksesta. Immilän kylätontin eteläosa on autoitunut rakennuksista ja paikalla on tätä nykyä viljeltyä peltoa. Kylätontilla ja sen läheisyydessä päästiin tekemään pintapöimintää varsin kattavasti hyötykasvimaiden alueilla. Paikalta löytyi tyyppillistä kylätonttimateriaalia, kuten punasavikeramiikkaa, fajanssia, palanutta savea sekä hiiltä.

14 Immilä Isopelto

Immilän kylätontin luoteispuoliselta pellolta (kartta 11, Oijala tekstin vasemmalla puolella oleva pelto) on löytynyt vuoden 2013 ja 2014 kuluessa Ruotsin vallan aikaisia kolikoita. Kolikot löysi metallinilmaisin Harrastaja, joka myös ilmoitti löydöstään asianmukaisesti Kansallismuseoon. Paikka tarkastettiin inventoinnin yhteydessä.

Pellon keskellä olevalle kasvimaalle pystyttiin tekemään koepistoja sekä pintapoimintaa. Alueelta löytyi historiallisen ajan esinefragmentteja: punasavikeramiikkaa, tiilen/palaneen saven paloja, kirkasta tasolasia sekä hiiltä. Historiallisen ajan löydöt jätettiin peltoon.

Tehdyistä koepistoista löytyi muutama muru hiiltä noin 40 cm syvyydestä, ruskean peltomullan ja oranssinruskean hiekan vaihtumiskerroksesta. Mitään rakenteisiin tai kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa pellolta ei tavattu, eikä siihen anna viitettä myöskään alueen vanhat kartat.

Kohdenimi	Immilä Isopelto
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6763173 E 446582 (pintapoimitun alan keskikoordinaatti)
Ajoitus	Historiallinen aika
Muinaisjäännöstyyppi	Löytöpaikat?
Löydöt	Metallinilmaisinlöytöinä Ruotsin vallan aikaisia kolikoita
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	-
Kohteen kuvaus	Kohde tarkastettiin metallinilmaisinlöytöjen vuoksi. Maastotöiden jälkeen pellolta oli edelleen löydetty Ruotsin vallan aikaisia kolikoita. Pellossa havaittiin tyypillisen historiallisen ajan kohteen löytöjä: punasavikeramiikkaa, lasia ja tiilen paloja. Mitään rakenteisiin viittaavaa ei pellossa havaittu eikä löytöjä otettu talteen.

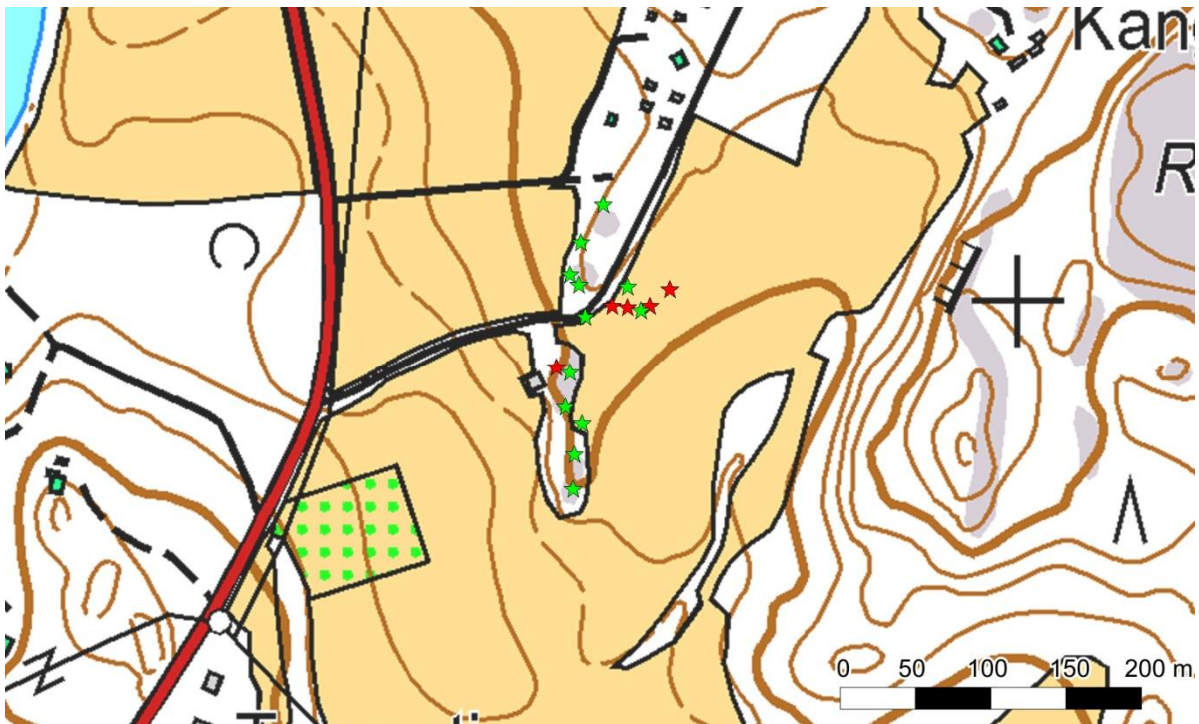

Vehreän pellon keskellä olevasta hyötykasvimaasta ja sen välittömästä läheisyydestä on löydetty metallinpaljastimella Ruotsin vallan aikaisia rahoja. Pintapoiminnalla ja muutamalla koepistolla alueelta löytyi lisää historialliseen aikaan ajoittuvaa materiaalia kuten punasavikeramiikkaa, tiiltä ja hiiltä. Kuvattu luoteeseen.

15 Immilä Taarasti

Uudenkylän osayleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin maastotöiden jo loputtua Immilästä tuli yhteydenotto museolle, jonka mukaan inventointialueen pohjoisosasta, Taarastista, oli löytynyt metallinilmaisinharrastajan toimesta rautakautisia esineitä. Esineiden löytäjä ilmoitti löydöistään itse Museovirastoon. Löydöt viittaavat paikalla mahdollisesti sijaitsevan rautakautisen kalmiston, mutta asia ei varmistunut tämän inventoinnin yhteydessä. Kuvat löydöistä ja niiden löytökohdista välitti allekirjoittaneelle Matti Oijala.

Kohteen potentiaalisuus oli havaittu jo maastotöiden aikana, mutta rajallisten maastopäivien vuoksi alueelle ei tehty kuin muutama koepisto kallioniemekkeen kärkeen (kartta alla). Metallinilmaisintöiden jälkeen kohteella käytiin vielä uudemman kerran, jolloin koepistoja tehtiin ilmaisintöyppäpaikan kohdalle, sekä löytöpaikan länsi- ja luoteispuolella.

Kartta 12. Metallinilmaisinharrastajan ilmoittamat löytökohdat merkattu kartalle punaisella tähdellä, koepistojen kohdat vihreällä. Mittakaava 1: 5 000. Pohjakartta Maanmittauslaitos.

Kartalla näkyvät koepistot (vihreät tähdet) tehtiin sellaisiin kohtiin, jotka pintapuolisen tarkastelun perusteella olivat välttyneet modernilta peltoviljelyltä. Alueen eteläosan koepistot tehtiin koepistoja arkeofyyttien esiintymispaikoille sekä sammaleisiin kivikasoihin, joita niemekkeen alueella havaittiin muutamissa kohdin. Useasta koepistosta tavattiin hiiltä, niin pelto/humuskerroksesta kuin sen alapuoleltakin. Mitään rakenteisiin viittaavaa ei alueelta löydetty.

Yllä olevaan kuvaan on merkattu punaisella metallinilmaisimella tehtyjen löytöjen kohta. Löytökohdan takana näkyvät matalat männyt kasvavat kallioniemekkeellä, jonne myös tehtiin koepistoja. Kuvan vasemmalla laidalla horisontissa erottuvat rakennukset sijaitsevat Immilän kylätontin alueella.

Kohde on kiinteä muinaisjäänös. Sen tarkemman luonteen ja laajuuden selvittämiseksi olisi ehdottoman suotavaa tehdä arkeologinen jatkotutkimus, kuten tarkkuusinventointi tai koekaivaus. Ilmoitetut koordinaatit ovat metallinilmaisinharrastajan tekemien löytöjen keskikoordinaatit.

Metallinilmaisimen avulla löydettyjä esineitä Immilän Taarastista. Kuva: Teo Salminen

Kohdenimi	Immilä Taarasti
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	N 6763988 E1 446733 (ilmoitettujen löytöjen keskikoordinaatit)
Ajoitus	Rautakausi
Muinaisjäänöstyyppi	Löytöpaikka, asuinpaikat?. kalmistot?
Löydöt	Metallinilmaisinelöytöjä, ketjunktaja, hela, rannerenkaan katkelma (toimitettu Museovirastoon löytäjän toimesta)
Rauhoitusluokka (ehdotus) ja kaavamerkki	2 (SM)
Kohteen kuvaus	Inventoinnin maastotöiden jälkeen Immilästä ilmoitettiin metallinilmaisinharrastajan tekemästä löydöstä. Kuvien perusteella kyseessä on rautakautista esineistöä. Löytöalue tarkastettiin uudemman kerran ja alueelle tehtiin useita koepistoja. Koepistoista ei tavattu rakenteita, mutta miltei jokaisesta pisteestä löytyi hiiltä. Löytöalueella kasvoi arkeofyyttejä.

INVENTOINNIN TULOKSET

Inventoinnin aikana kaava-alue pystyttiin käymään läpi ennalta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Täysin uusia esihistoriaan ajoittuvia muinaisjäännöksiä löytyi neljä (Sylvöjärvi 1, Näkkimistö, Immilänjoki ja Immilä Taarasti). Historialliseen aikaan ajoittuvia entuudestaan tunnettuja kohteita, jotka eivät olleet muinaisjäännösrekisterissä, todennettiin viisi: Seppälän ja Sipilän torpat, Immilänkosken myllyt, Lepomaa, ratavartijan tontti sekä kipinäaita.

Uusista muinaisjäännöksistä ja alueen läpikäymisestä huolimatta ei ole lainkaan poissuljettua, että alueelta löytyy tulevaisuudessa entuudestaan tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Erityisesti Immilän alueen rautakausi ja Sylvöjärven sekä Immilän- ja Arrajoen ympäristöjen pyyntikulttuurista on todennäköisesti vielä löydettävissä lisätodisteita. Myös Uudenkylän ja Immilän paikannimistöissäkin säilyneet kappelin paikat olisivat mielenkiintoisia tutkimuskohteita.

Inventointialueella sijaitsevat kylätontit eivät ole kiinteitä muinaisjäännöksiä, kuten ei ole myöskään raunioitunut ja autioitunut Uusikartano. Mainitut kohteet tulee merkata kaavaan muuksi kulttuuriperintökohteeksi S-merkillä.

Lahdessa 16.7.2014

Teemu Tiainen